

Lunds Botaniska Förening

MEDLEMSBLAD 1988

LUNDS BOTANISKA FÖRENING 1989

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund
Postgiro: 8 35 22 - 3

Styrelse

Ordförande: Sven Snogerup, Trumpetaregränd 9, 222 39

Lund; tel arb: 046-109558, hem: 046-123755

Vice ordförande: Håkan Wittzell, Råbyvägen 15 B:13, 223 57 Lund; tel:
046-116853

Protokollsekreterare: Alf Porenus, Betesvägen 2, 240 10

Dalby; tel: 046-201194

Programsekreterare: Bengt Örneberg, Svaneholmsgatan

12, 217 73 Malmö; tel: 040-915041 & Kjell-Arne Olsson, Lövens väg 38,
291 94 Kristianstad; tel: 044-110972

Kassör: Åke Andersson, Östra Hyllievägen 22, 216 21 Malmö;
tel: 040-156307

Övriga ledamöter: Henrik Johansson, Thomas Karlsson,
Göran Mattiasson, Leif Sigbo.

Funktionärer

Sexmästare: Astrid Thunblad, Basungränden 3A, 223 68 Lund; tel: 046-
148432

Redaktör: Mikael Wigforss

Medlemsregistrator: Åke Andersson, adress se ovan

Arkivarie och distributör: Britt Snogerup, Botaniska Museet

Revisorer: Lennart Engstrand och Ragnar Ericson,

Revisorsuppleanter: Linus Svensson och Bengt Bentzer

LUNDS BOTANISKA FÖRENINGENS MEDLEMSBLAD

Redaktör och ansvarig utgivare: Mikael Wigforss

Manuskript sänds till

Sven Snogerup, Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund

Främre omslagsbild: *Centaurea clementei*, som sågs under
Föreningens trevliga Malagaexkursion, se sid 8 ff. Teckning av Gerd
Mari Lye.

Bakre omslagsbild: *Echium albicans*, som sågs under samma
exkursion. Teckning av Gerd Mari Lye.

INNEHÅLL

Lunds Botaniska Förenings Medlemsblad och framtiden (Mikael Wigforss)	2
Sammandrag av LBF's sammankomster under 1988 (Alf Porenus)	3
Exkursion till Malaga-trakten 15-22 april 1988 (Per Lassen)	8
Exkursion till Mosslunda söndagen den 5 juni 1988 (Kjell-Arne Olsson)	14
Exkursion till Ven söndagen den 28 augusti 1988 (John Kraft)	31
Hotade svenska kärleväxter i Skåne. Årsrapport 1988 (Göran Mattiasson)	36
Nordiska Mykologiska kongressen 1988 (Sigvard Svensson)	46
Puggehatten - mykologisk förening på skånskt substrat (Sigvard Svensson)	49
Gräs och ogräs i Blekinge (Ulf Lundgren)	51
Floror	51
Adventiver	52
De odlade gräsen	54
Ogräs	56
Förkortningar	59
Litteratur	60
Önskas köpa	62
Efterlysning	62

Lunds Botaniska Förenings Medlemsblad och framtiden

Jag har nu varit redaktör och ansvarig utgivare för Medlemsbladet sedan 1982. Det har varit ett stimulerande och mycket intressant arbete, trots att det emellanåt varit ganska tidskrävande. Nu har emellertid förvärvsarbete och studier kommit att ta så stor del av min tid att jag inte längre anser mig ha möjlighet att ansvara för Medlemsbladet. Detta är därför det sista nummer som är redigerat av mig.

Det är i skrivande stund inte helt klart vem som kommer att ta över redaktionsskapet. Tack vare mycket engagemang från föreningens ordförande Sven Snogerup, är emellertid en fortsatt utgivning tryggad. De nya medlemsbladen kommer i allt väsentligt att ha samma utformning som hitintills, både vad gäller innehåll och utförande.

Jag vill här passa på att tacka alla som på något sätt varit behjälpliga med produktionen av Medlemsbladet, såväl skribenter som övriga personer. Speciellt mycket arbete har Sven Snogerup och dennes sekr. Ann-Margaret Sandberg offrat, och de är båda värda ett stort tack för detta. Vid några tillfällen har det varit magert med material till Bladet. Vid dessa tillfällen har John Kraft, oftast med kortast tänkbara varsel, skrivit ovanligt trevliga och lättlästa artiklar. För dem är såväl jag som läsekretsen skyldig honom ett uppriktigt tack.

Mikael Wigforss, avgående redaktör

SAMMANDRAG AV LBF:s SAMMANKOMSTER UNDER 1988

22 januari: Släktet *Utricularia* i Sverige - hur många arter?

av GöranThor.

Föredragshållaren redogjorde inledningsvis för släktets historia. Linné beskrev 1753 i *Species plantarum* två svenska arter, *U. vulgaris* och *U. minor*, av den förra dock två varieteter, *minor* resp *major*. I slutet av 1800-talet upptog Hartman sex arter, däribland en *U. bremii*. Under första hälften av 1900-talet reducerades åter antalet arter, bl a upptog Krok/Almqvist 1960 tre arter. 1979 upptog föredragshållaren i en artikel i SBT fem arter: *U. vulgaris*, *U. australis*, *U. intermedia*, *U. ochroleuca* samt *U. minor* (vattenbläddra, sydbläddra, dybläddra, blekbläddra samt dvärgbläddra). Vid fortsatta studier av släktet hade han emellertid funnit, att det som kallats blekbläddra, *U. ochroleuca* i Sverige är två arter. Den ena av dessa arter beskrevs av föredragshållaren 1987 i SBT under namnet *U. stygia*, sumpbläddra.

Av släktet *Utricularia* finns c:a 300 arter, de flesta tropiska. Utöver dem i Sverige finns ytterligare två i Europa. Ett problem med släktet är, att karaktärer för bestämning såsom blåsornas fyrarmade hår lätt förstörs i herbariematerial. Flera arter växer dessutom ofta blandade med varandra och blomstänglarna bryts lätt av vid insamlandet.

Av särskilt intresse att studera vid artbestämning är de fyrarmade håren i fångstblåsorna. Deras funktion är ej klarlagd men kan ha att göra med näringsupptaget eller skapandet av undertryck inne i blåsan. Undertrycket gör att smådjur sugts in i blåsan genom en dörr, som öppnas vid beröring. Redan Darwin kunde visa fångstblåsornas funktion genom att mata *Utricularia* med köttbitar!

Inne i blåsan finns dels tvåarmade hår på "tröskeln", dels fyrarmade på blåsans vägg. De senare skiljer sig i utseende mellan arterna. Darwin tecknade utseendet hos *U. vulgaris* och *U. minor*. För bestämning behövs mikroskop.

De fyrarmade håren har två längre och två kortare ben, de senare alltid riktade mot dörren. Håren är genomskinliga och ibland svåra att se. Närmast dörrens öppning får håren alltid avvikande form, varför dessa ej skall utgöra grund för artbestämning.

Sumpbläddrans hår är stjärnformade. I fält är det svårare att såväl finna som bestämma arten, eftersom den sällan blommar och ofta växer ihop med dybläddra och då kan vara svår att få upp. Den växer i stillastående eller svagt rörligt vatten i kärr eller på gungflyn.

Avslutningsvis uppmanade föredragshållaren åhörarna att ännu mer ge sig ut i fält och titta på *Utricularia*.

19 februari: Floravård i jord- och skogsbruk av Thorleif Ingelög

Förändringarna inom jord- och skogsbruket samt luftföroreningarna är de stora hoten mot floran i landet. Föredragshållaren pekade på följande förhållanden:

Skogsbranden hade tidigare stor påverkan, men genom effektivare bevakning och bekämpning har den numera nästan eliminerats. En art som brandnävan, *Geranium lanuginosum* har blivit mycket sällsynt.

Skogarna var förr mycket fuktigare och utsatta för betestryck. Den intensiva dikningen är ett stort problem och sumpskogarna är hotade. Sedan skogsbetet så gott som upphört växer skogarna igen och en art som ryl, *Chimaphila umbellata*, är hotad.

I dagens skogsbruk, där genom plantering nya marker tas i anspråk, gynnas unga successionsarter. Detta har en negativ effekt för exempelvis ögonpyrolan, *Moneses uniflora*.

Den explosionsartade ökningen av viltstammarna de senaste åren har gett effekt: Stora marker är idag utan säl.

Hyggesrensning såväl efter som ibland före avverkning tar bort alla skogens gamla buskar och ger exempelvis lummerarterna sämre möjlighet att överleva hyggesåren. I den mån stubbrytning förekommer tar man bort reträttplatser för många arter.

För lite störningar i modern skog missgynnar arter med etableringsfas i halvöppen skog, såsom mosippan, *Pulsatilla vernalis*.

Föredragshållaren föreslog följande åtgärder:

Självklart måste man fortsätta skapandet av naturreservat och nationalparker. Det är emellertid inte mindre viktigt att vissa biotoper inom skogsbruket undantas från avverkning såsom bergbranter, hållmarker, skogsholmar i myrmarker, bäckraviner, sump- och strandskogar samt olika typer av kantzoner.

Jordbruket i Sverige står inför en mycket omfattande omorganisation. Föredragshållaren påpekade att:

Drygt hälften av nuvarande jordbruksareal kommer att bli överflödig. Enda tänkbara alternativ är trädplantering.

Den återstående arealen löper risken att maximalt rationaliseras beträffande bearbetning, gödsling mm. I en sådan rationaliseringsvåg där våtmarker dräneras, stenmurar och gården tas bort, mangelgravar fylls igen och åkerholmar avlägsnas försvinner många florarefugier ur landskapet.

Om man rationaliserer färdigt i Syd- och Mellansverige kommer 10 % av floran att försvinna. Återstoden minskar sin populationsstorlek med 50 %.

Föredragshållaren föreslog följande åtgärder:

Som en dellösning borde man kunna införa sprut- och gödsel fria zoner med minskad produktivitet.

För de försvinnande åkerogräsen som klätt, *Agrostemma githago* och råglosta, *Bromus secalinus* måste ogräsåkrar skapas.

Man borde lämna kantzoner vid vattendrag och sjöar.

Lövskog borde planteras på de bästa jordarna runt städerna.

Som ett led i floravårdsarbetet har man på Gotland börjat försök med "floraväktare", vilka väktare kontinuerligt uppsöker hotade biotoper, räknar populationerna av hotade arter och rapporterar. Floraväktarna tar också kontakt med markägare och informerar om hotade biotoper och sällsynta arter på deras ägor. Föredragshållaren såg gärna att väktarsystemet spreds i landet.

Föredraget följdes av en livlig debatt - ämnet engagerade!

18 mars: Nakna jungfruar - och påklädda. Om släktet *Colchium* i östra mediterranområdet av Karin Persson.

Colchicaceae, ny familj utbruten ur Liliaceae, omfattar 90 arter med utbredning runt Medelhavet, i norra Afrika och i Sydostasien till Himalaja. Familjen utgöres numera endast av släktet *Colchicum*, emedan gamla släktindelningen inte längre håller, bl a är inte sammanväxningen av segmenten enhetlig. Tidlösan blommar på hösten, men blad och frukt utbildas först påföljande vår - växten är alltså vid blomning "naken". De som blommar på hög höjd kan emellertid ha föregående generations blad och ännu omogna fruktkapslar när den nya generationens blommor utvecklas, vilket kan misstolkas. Stor artrikedom på Balkanhalvön och i Turkiet med 15 resp. 37 arter, varav c:a hälften är endemiska. En enda gul art i västra Himalaja, i övrigt vita-violetta-röda arter.

Släktets arter är geofyter - vilar med underjordiska delar under sommaren. Frukttämnet sitter under jordytans nivå ända nere vid den lökformiga jordstammen, varifrån alltså kronpipen utgår. Vid fruktmognaden förlänges oftast fruktskaftet och kapseln stiger upp till jordytan. Myror bidrar till fröspridningen. Fyra arter har underjordisk kapsel, vilket kan tolkas som ett sätt för icke-spridning om arten mår bäst av att stanna kvar på lokalen. Det finns även arter med kraftigt förlängda fruktskaft, som har ballistisk fröspridning. Dessa arter växer på stäpper eller i halvöken.

16 september: Kulturlandskap med storvilt av Bengt Sjögren

Under rubriken Kulturlandskap med storvilt berättade Bengt Sjögren till diabilder om miljöproblem i Kenya-Uganda-Tanzania, som han första gången besökte vid en IUCN-kongress 1963. Där har européer i det längsta gjort samma sorts misstag som hos oss i naturskyddets barn-dom, då man trodde att ängs- och hagmarker var rester av ursprunglig natur som bäst säkrades, om man förbjöd all traditionell markanvändning.

I verkligheten är gräsrika, vilttäta områden som t ex Tanzanias stora Serengeti nationalpark, varifrån herdefolket massajerna tvingats bort, till stor del kulturprodukter. Vegetationen är brandklimax, domineras med andra ord av brandresistenta arter, och gräsmarkerna tenderar att växa igen om ingen längre hävdar dem genom att bränna av dem under torrperioderna. Då blir också faunan en annan än den man ville bevara genom fridlysningen.

Men brandklimax-växtsamhällena är äldre än de första herdekulturerna, som nådde Östafrika för cirka 7 000 år sedan. Långt dessförinnan hade jägar-samlarfolk påverkat ekosystemen. Medan man ännu trodde att Afrikas invånare först för 60 000 år sedan lärt sig använda elden, skrev vegetationshistorikern Alan Hamilton (1974): "Efter att ha lärt sig göra upp eld är det sannolikt att människan snabbt vandrade sig vid att sätta fyr på undervegetationen under torrperioderna, för att skaffa sig bättre överblick och rörelsefrihet och för att underlätta jakt."

Senare arkeologiska fynd tyder rent av på att *Homo erectus* och/eller australopitheciner höll sig med lägereldar för minst 1 1/2 miljon år sedan. Därmed är det fullt tänkbart att den allmänna, afrikanska traditionen att tända på torr växtlighet har anor ända från äldre pleistocen, och att utvecklingen av brandklimax med tillhörande djurliv runt om i Afrika inleddes redan då.

Genom att man på olika håll i naturskyddets namn berövar herdefolken viktiga delar av deras betesmarker - i stället för att ta fasta på att de traditionellt tolererat närvaron av storvilt, och samarbeta med dem - har de också blivit allt mera bittra. Förr hindrade t ex massajernas krigare tjuvskyttar från att tränga in i deras territorier. Nu vill de ha bort den fauna som kan ge naturskyddare och myndigheter anledning att lägga sig till med ännu flera, produktiva delar av deras kulturlandskap och låtsas att även de är "vildmarker", som bör avfolkas och reserveras för vilda djur och vita turister.

Turistattraktionen framför andra - noshörningen - ser massajerna som själva symbolen för den behandling som man utsatt dem för. Därmed önskar de att den ska utrotas, och det är fritt fram för tjuvjägare.

(I Ngorongororeservatet där herdarnas framtid f n är osäker, och där man redan redan kört ut dem ur själva den viltrika kratern, fanns det 1987 kvar ett halvt dussin noshörningar på kraterbotten. 1988 dödades två).

Medan det går illa för djurlivet - utom i Uganda där t ex elefanterna ökar igen - ser utvecklingen däremot ljus ut i jordbruksbygder, inte minst genom vad som sedan 70-talets mitt kallas för agroforestry. Trädplantering i kombination med jordbruk, egentligen en gammal afrikansk tradition som likt så mycket annat rubbades under kolonialtiden, har utvecklats till formlig folkrörelse.

Överallt är det efterfrågan på plantor, och folk håller sig ofta med egna små plantskolor. Men den främmande eukalyptusen, som skogs-expertisen fått lära sig satsa på (liksom hos oss på granen) vill man inte ha. Den torkar ut jorden. Man föredrar att liksom förr plantera afrikanska träd som ger både läskydd, virke och bränsle, frukt och löv till foder åt tamdjuren.

I Kenya hör en inhemsk kvinnoorganisation, Greenbelt Movement, till dem som är mest aktiva på det området - men det finns flera, liknande miljöorganisationer, även i Tanzania och Uganda. Sådant bidrar till att det, trots allt tal om "ekologisk kris", finns anledningar se optimistiskt på Afrikas framtid.

11 november: Om fjällfloran av Örjan Nilsson

Föredragshållaren gav 1986 tillsammans med naturfotografen Edvin Nilsson ut Nordisk fjällflora. Idén till denna flora uppkom efter att Ö. Nilsson ett antal år lett sommarkurser i botanik i Härjedalsfjällen. De erfarenheter han då samlat på sig visade sig vara lämplig grund för en fullständig flora över det nordiska fjällområdet.

Det första problemet som uppstod vid utarbetande av floran var hur man skulle avgränsa fjällvärlden. Ö. Nilsson valde att ta med växter ovanför barrskogen, dvs björkskogen och kalfjället. Livsmiljön för dessa växter växlar naturligtvis starkt från *Dryas*-hed till myrar, från sydbranter till kalfjäll. Kraftig kulturpåverkan finns idag i fjälldalar och i björkskogsområdet av t ex turism, skidbackar, renskötsel och kraftverksbyggen.

Som exempel på problematiken vid urval av växter nämnde Ö. Nilsson att lundviol *Viola mirabilis* och brunklöver *Trifolium spadiceum* tagits med eftersom dessa arter går upp i björkskogen. Sak samma gäller stor blåklocka *Campanula persicifolia*. Finnmarksviva, *Primula nutans* däremot är ej medtagen, eftersom den växer vid havsstranden.

Bland arter som nyligen blivit funna i fjällvärlden nämnde Ö. Nilsson

dvärgblåsbräken *Botrychium simplex*, som 1988 hittades strax söder om Dovre högt upp till fjälls. I floran anges för denna art "...ej sedd sedan 1925"! För Sveriges del är ryssbräken *Athyrium crenatum* en art, som nyligen blivit funnen i björkskogsregionen vid Kvikkjokk.

17 december: Exotiska frukter av Lennart Engstrand

Föredragshållaren redogjorde entusiastiskt för en lång rad exotiska frukter, varav åtskilliga kunde tänkas dyka upp på jul-borden. I en serie i SBT för några år sedan beskrevs 25 arter från 22 familjer.

De exotiska, dvs främmande frukter, som förekommer i våra affärer kan karaktäriseras som fula på grund av transport, hantering och inte minst genom tummande. Smaken är ovanlig, uppfattas ofta sötslig, och alla har en stor arom. Åhörarna fick en beskrivning av frukten och den växt den produceras av, härstamning och var den odlas och inte minst viktigt vad man äter eller använder för beredning av maträtter. Gelé på äpplen och kvitten i lika delar rekommenderades liksom kryddning av julsnapsen med pömpelmus.

Alf Porenus

EXKURSION TILL MALAGA-TRAKTEN 15 - 22 APRIL 1988

Det är alltid riskabelt att upprepa sig: LBF hade en resa till Costa del Sol (Benalmedena) 1971, vilket också var mitt första uppdrag för föreningen, och den minns jag med glädje.

Utbyggnaden utefter kusten under de gångna 17 åren överträffade mina värsta farhågor; inte mycket lockar till botaniska stopp längs med kusten de närmsta tio milen öster och väster om Malaga. Detta betyder inte att det saknas växter inne i Torremolinos, vår förläggningssort. Byggtomter och klippbranter (både äkta och framsprängda) är fyllda av vegetation, som ännu i slutet på april var ganska grön. Grönast och friskast var nog den allestädes närvarande *Nicotiana glauca*, ursprungligen sydamerikan men nu fullkomligt naturaliserad, men även den lilla *Inula*-lika halvbusken *Asteriscus maritimus* (västmediterran) var riklig, grön och i full blom. En trevlig gammal bekant från Nordafrika var *Silene secundiflora*, med liten utbredning i Europa, men här ymnig och nästan ett ogräs. Den ser rolig ut med sina glödlampsformade frukt-

foder, det roligaste är ändå de stora fröna med två breda volanger på. Vanlig på gamla väggar och i murar är också *Chaenorrhinum villosum*, en utbredd eller hängande klibbluden småsporre med betydligt större blommor än vår art.

Om det i fortsättningen låter litet vagt och ofullständigt i fråga om artuppsättningen, så beror det bland annat på att jag ännu inte har hunnit bestämma allt det insamlade (i skrivande stund, dec. 1988).

Första utfärdsdagen besökte vi de låga kullarna (kalkberggrund) kring de båda Alhaurin, de la Torre och el Grande samt Coin. Härifrån har jag inte många anteckningar, men bland de roligare kollektionerna finns den pälsrudna lilla ormbunken *Cheilanthes (Notholaena) vellea*, *Linaria satureioides* (liten och rödlila) och *Anthyllis podocephala*. Den sista är en huvudsakligen nordafrikansk art, som i flororna brukar gå under namn av *A. polycephala*, en helt afrikansk art som är förvillande lik både till namn och utseende, men helt distinkt. Detta är bara ett av flera exempel på artpar i *Anthyllis* och ger också exempel på de sydspanska - nordafrikanska floralikheterna: i ett geografiskt vikarierande artpar som finns i båda områdena går gränsen mellan dem ofta inte i Medelhavet utan på endera sidan.

Nästa dags utfärd gick västerut mot San Pedro de Alcántara och därifrån norrut över Sierra Bermeja mot Ronda. Här går vägen redan på låg höjd in på kalkfattigt underlag och floran ändrar sig ganska drastiskt. En högvuxen och tät macchia är på sina håll ganska välbevarad. Till de mer eller mindre kalkskyende arterna (de har också ganska höga krav på fukt) hör främst korkek (*Quercus suber*), en rad ärtbuskar, flera arter *Cistus*: *ladaniferus*, *populifolius*, *salvifolius* och några Ericaceer: trädljung (*Erica arborea*) och vår vanliga ljung (*Calluna vulgaris*). Två ekar till (ganska hårdbladiga, men lövfällande) skulle kunna vara *Q. faginea* och *lusitanica* (svårt). I sådan tät vegetation kan man hitta *Limodorum abortivum*, men de färggranna örterna sitter i stor utsträckning i vägkanten eller på andra röjda ställen. En sådan anslående vägkantsväxt är *Lathyrus tingitanus*, småblommigare än luktärt men mycket intensivt rödlila. En mindre påfallande ärt, men ändå rolig var *Dorycnopsis ("Anthyllis") gerardi*, ensam i släktet och rakt inte någon *Anthyllis*; västlig och kalkskyende, en följeslagare till korkeken.

Själva staden Ronda är pittoreskt belägen över en djup ravin och sevärd i sig själv, botaniskt gav besöket inte mycket utöver imponerande frodiga manshöga ogräs i den avfallsgödslande och skuggiga ravin. På vägen ur Ronda hördes rop om Gamar! Då skulle jag ju ha beordrat stopp, helt oavsett parkeringsmöjligheter för en buss, men det blev trots allt inte myteri.

18/4: norrut från Malaga upp genom Montes de Malaga (skiffer) längs gamla vägen mot Colmenar och Antequera. Här är branta sluttningar och vägen slår knut på sig själv med slingor och tunnlar. Typiska buskar och ris här är *Genista umbellata*, *Cistus albidus* (skär, ovanligt nog i släktet kalkälskande och antyder en starkt kalkhaltig skiffer), *C. monspeliensis* (röjningsgynnad, går på allt) och de två småblommiga solvändorna *Fumana thymifolia* & *laevipes*. *Serratula flavescens*, gulblommig och tistellik var en trevlig syn. På högre höjd, c. 900 m, fick vi stanna för en praktfull vägslänt full av *Orchis papilionacea*. Här i söder var det givetvis den riktigt storblommiga och vackra var. *grandiflora*, fräscha och fina exemplar. I övrigt var de flesta orkideerna, åtminstone *Ophrys*, överblommade på de höjder som var åtkomliga med buss. På denna och flera andra lokaler gladdes jag själv åt den rikliga förekomsten av *Torilis bifrons*, oansenlig men intressant och i stort sett bortglömd i moderna florer. En mycket karaktäristisk sydlig art, utbredd från Kanarieöarna till Libyen; nu fick jag för första gången se den med egna ögon i Europa.

Matplats: Venta de los Moriscos, kalkmark, fuktig, frodig och örtrik men inte med så mycket exklusiviteter. Vackra plantor (riktigt) av *Anthyllis vulneraria* ssp. *maura* (röd). I närheten, Venta de la Fresneda (uppkallat efter askar, en dunge fanns vid källan) hittade vi små klätterbara klippor med *Linaria anticaria*, som om jag har förstått denna besvärliga grupp rätt (troligen intel!) är endemisk för trakten. Om den än inte vore så märkvärdig, är den i alla fall helt delikat; spröda blågrå stjälkar och bladverk och ljusblåa blommor med randigt pyjasmönster. I vertikala väggar, men åtkomlig satt stora gråvita rosetter av den gulblommiga *Centaurea clementei*, en bekant från Marocko. Den påminner rätt mycket om Taorminas signaturblomma *Centaurea tauomenitana*, (se främre omslagsbild). En annan *Linaria* (inte klippväxt) var en lustig form av *L. amethystea*, trots namnet med klargul blomma, annorstädes sedd typisk med lila blommor och gul fläck i gapet.

19/4: Österut, mot foten av Sierra de Almirajara. På vägen upp sågs, mest från bussen, en "klint" som färgade fälten lila (*Cyanopsis muricata*), här ymnigt ogräs, men mycket lokal i Europa: endast Malaga-trakten, annars afrikansk.

Huvudlokalen för dagen var den lilla staden Canillas de Albaida vid den bussfarbara vägens ände: Omgivningarna, kalkbackar med gles skog av *Pinus halepensis* och rik örtvegetation gav åtskilligt, däribland en karminröd sporre (*Linaria amoii*, lokal-endem, hittad av Kåre), en elegant småsporre (*Chaenorhinum macropodum* ssp. *degenii*, också

lokal och sällsynt). En rödblommig *Anthyllis vulneraria* (inte *maura* denna gången) skall väl gå att få in i underart så småningom, men det roligaste i den vägen är en stor gul *Anthyllis* som Kåre också hittade platt utbredd på marken under tallarna. Den ser märkvärdig ut, mycket storblommigare än *podocephala* och stämmer inte heller med områdets kända endem *A. tejedensis* från höjder över 1000 m, utan kan visa sig vara något nytt och intressant. Och mycket mycket mer...

20/4: En färd åt nordväst till trakten av Sierra de Abdelagís och Embalse de Guadalhorcø. Paus på vägen, kulturmark, ravin vid damm: blå-vita eterneller (*Limonium sinuatum*), *Sesamoides canescens*, mycket *Reseda*-lik, men med andra frukter, inte Resedornas tunnformiga utan en liten "stjärna" (= *Astrocarpus*!). *Cleome violacea*, en av mycket få i Europa av detta tropiska släkte i kaprisfamiljen.

Längre upp, N om Alora, slingrade sig vägen genom Guadalhorces smala dalgång, och på motsatta sidan hägrade de höga tvära stupen vid Garganta del Chorro. Dit hade jag gärna kommit, bland annat för den märkliga *Hippocrepis valentina*, nära släkt med *H. balearica*. Arten är bekant som lokalendem i trakten av Cabo de la Nao, söder om Valencia, där vi såg den på Benidorm-ekursionen 1979. Här, i provinsen Malaga, har den ytterligare en förekomst och ser precis likadan ut - troligen en gammal relik. Nå, det såg helt orealistiskt ut för en hel bussburen grupp, utan vi nöjde oss med de närbelägna branta skiffrika (kalkrika) slutningarna. Dessa var klädda med *Stipa gigantea*, mycket elegant med sina jättestora glesa vippor, och en hel del örter, t ex en *Omphalodes* och *Iberis crenata*. Rikligt fanns här och på många andra ställen: *Echium albicans* (se bakre omslagsbild), endemisk för området, vanlig och mycket växlande i utseende i sol/skugga, ibland med nästan vitludna barrsmala blad, stickiga av styva vita borst, ibland grön och borstlös. Hade jag bara sett två exemplar hade jag kunnat lova att det var två arter.

Pantano del Chorro: berget kring fördämningen bestod mest av mycket lösa kalkiga konglomerat med en ganska trivial flora, men i skrevor och hål i lite hårdare klippor satt *Rupicapnos africana*, lik en jordrök men kompakt och spröd i konsistensen. Klasarna är korta, men fruktskaften sträcker sig kraftigt nedåt och planterar tillbaka de flesta frukterna på samma plats som moderplantan. I behagligt väder och i lagom skugga och lä av höga buskformiga *Anthyllis cytisoides* kunde vi inta det medhavda. Här fann vi bland annat den lilla *Linaria amethystea* med den "normala" lila blomfärgen och en av mårornas originella släktingar, *Callipeltis cucullaria*, lik en ånnuell *Galium* men med små skedformade stödblåd som bihang till frukterna.

Carratraca: Öppna kalkstenskullar med mycket glesa tallar. Här fanns

ytterligare en frapperande *Linaria*, med mörkt violettbruna blommor utan strimmor, *L. aeruginea*, dessutom *Centaurea carratracensis*, i mina ögon inte olik *C. boissieri* (?), men i alla fall beskylld för att vara endemisk för kurorten Carratracas närmsta omgivning. Låt oss inte rota för närgånget i systematiken! Dessutom gott om en elegant blå *Iris* med mycket smala rännformiga blad, *I. filifolia*, avbildad av Gerd Mari (se bild).

21/4, sista exkursionsdagen, ägnades åt Sierra Blanca, vid Ojén. Strax N Ojén, frodig busk- och örtvegetation, uppenbarligen på kalkunderlag, men likafullt med *Cistus crispus*! Denna lågvuxna men storblommiga och dekorativa *Cistus* har jag annars vant mig vid att betrakta som bunden till kalkfattig mark och mycket starkt gynnad av röjning och bete, i Marocko ingår den i "ljunghedar" tillsammans med vår vanliga *Calluna*. Prydlig var ocks, *Lotus collinus*, en vacker käringtand med typisk sydmediterrän utbredning: i Europa endast känd från S Spanien och S Grekland, men vittspridd i Nordafrika.

Ett besök i Refugio de Juanar blev avslutningen på veckan. Här, på c 1000 m höjd växer en ganska tät ek-kastanjeskog, nu med vårblomning på marken: vårkrage, vit skogslilja och en Adam (eller Romeo?) utan Eva (eller Julia?); *Doronicum plantagineum*, *Cephalanthera longifolia*, *Dactylorhiza* av *sambucina* - *romana* - gruppen, kanske *D. insularis*. Ovanför skogen vidtog branta och karga klippsluttningar av intressant utseende, men efter någon timmes klängande kunde jag konstatera att underlaget (sandsten) som vanligt hade gett utslag: ganska mager utdelning i fråga om arter (*Ephedra*, *Anthyllis podocephala*, *Ranunculus graminifolius*, *Chaernorrhinum rubrifolium* bl a). De som tog det lugnt nere i skogen hade nog mer att titta på!

Per Lassen

GML-88

EXKURSION TILL MOSSLUNDA SÖNDAGEN DEN 5 JUNI 1988

Söndagen den 5 juni 1988 samlades ett 40-tal medlemmar ur Lunds Botaniska Förening vid den medeltida kyrkan i Vä för vidare färd till de närbelägna betesmarkerna vid Mosslunda. Exkursionen leddes av medlemmar ur Kristianstads Naturskyddsförenings Floravårdsgrupp. Området upptas av ogödslade naturbetesmarker på kalkhaltig morän med ostörd hydrologi, vilket skapat förutsättningar för uppkomsten av en mosaik av växtsamhällen från torräng och gräshed till fukthed, kalkfuktäng och kalkkärr.

Exkursionsdeltagarna kunde studera den rika och omväxlande försomarfloran i ett vackert väder. Förutom ett brett urval av de redan kända arterna, blev flera växter noterade för första gången under exkursionen. Mest glädjande var fyndet av hartmannsstarr *Carex hartmanii* som visade sig ha flera rika förekomster inom området. Även svartvide *Salix nigricans* och dikesveronika *Veronica catenata* var fina fynd som gjordes denna dag.

Då betesmarkerna har oskattbara botaniska värden som dock varit utsatta för ett starkt hot, har Mosslunda blivit uppmärksammat och fått ett stort utrymme i pressen, främst lokalt men även på riksplanet. Exkursionsdeltagarna fick ett häfte och en muntlig redogörelse som tog upp Mosslundas flora, den tidigare markanvändningen, hotet från den planerade soptippen och aktionerna för att rädda och säkerställa området. Då Mosslundas naturvärden blev sent uppmärksammade finns det säkert många medlemmar i LBF som inte känner till området och dess bakgrund så väl. Det kan därför passa bra att presentera Mosslunda lite närmare här i medlemsbladet.

Floran

Det är främst rikedomerna på orkidéer som gjort Mosslunda omtalat och som gjorde att området "upptäcktes". Under sommaren 1983 blev det känt att det växte orkidéer här. Vid besök på platsen hittades dock endast en senblommande form av ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata*. På försommaren 1984 hittades göknycklar *Orchis morio* i ett mycket stort antal (3.500 blommande exemplar räknades in). Detta gjorde Mosslunda till landets största kända lokal för denna orkidéart som är på snabb tillbakagång i hela Europa. Senare på sommaren 1984 upptäcktes krutbrännare *Orchis ustulata* av den i Skåne senblommande formen. 100 exemplar noterades, vilket gör Mosslunda till Sveriges näst största fastlandslokal för krutbrännare. Ytterligare ett antal orkidéarter hittades på betesmarkerna sommaren 1984: Sankt Pers nycklar, maj-

nycklar, Jungfru Marie nycklar, skogsnycklar, ängsnattviol, grönvit nattviol och tvåblad (*Orchis mascula*, *Dactylorhiza majalis*, *D. maculata* ssp. *maculata*, *D. maculata* ssp. *fuchsii*, *Platanthera bifolia* ssp. *bifolia*, *P. clorantha* och *Listera ovata*). Många av dessa fanns i ett mycket stort antal blommande individ.

I maj 1985 hittades den elfte orkidéarten, nämligen ett exemplar av Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina*. Detta gulblommiga individ av Adam och Eva, är det enda kända i Kristianstads län. Under sommaren 1987 upptäcktes den tolfte på Mosslunda blommande orkidéarten, honungsblomster *Herminium monorchis*, på några tuvor i kalkkärret.

Förutom alla orkidéer finns det ett flertal ovanliga och skyddsvärda arter inom Mosslundaområdet. Detta framgår av vegetationsöversikten, karta 5, och den bifogade, preliminära artlistan (tab 1). Många av växterna på Mosslunda är hävdgynnade och karaktärsarter för ogödslade grässvålar med lång kontinuitet. De flesta av dessa arter är missgynnade och på stark tillbakagång i det moderna kulturlandskapet.

Tidigare markanvändning

Spår av tidigare markanvändning finner vi överallt inom området. Under övergången bronsålder-förromersk järnålder ca 5-400 f Kr fanns det en boplats på områdets högsta del. Härifrån har man en fin utsikt över Kristianstad och det närbelägna gravområdet från samma tidsperiod. Utgrävning av bo- och gravplats utfördes 1984. Se karta 1.

År 1830 genomfördes Laga skifte i Vä by. Som framgår av karta 2 utnyttjades större delen av området som äng, dvs som slättermark för produktion av vinterfoder.

År 1930 hade delar av de tidigare ängsmarkerna blivit uppodlade, men större delen användes nu som betesmark. Se karta 3.

Vilka delar av Mosslunda som fortfarande är betesmark och som varit äng eller bete 1830 och 1930 framgår av karta 4. Det är här det finns en grässvål med lång kontinuitet.

Hotet

I slutet av 1960-talet började Kristianstads stad att söka efter en ny plats för en soptipp.

1973 valdes Mosslunda bland ytterligare två alternativ.

Länsstyrelsen gjorde en bedömning av områdets botaniska och andra värden. Som underlag hade man bl a Skånes Flora-inventeringen och Uddlings inventering till Naturvårdsplanen. Den enda anmärkningen för Mosslundaområdet fanns hos Uddling, som bl a skrev: "ett område med mycket tilltalande betesmarker, som man gärna skulle vilja se bevarat".

1979 fastställde Koncessionsnämnden ett förslag till komposteringsanläggning vid Mosslunda.

I januari 1984 fick Kristianstads kommun förnyad koncession, dock med den ändringen att nu skulle soporna förbrännas och på Mosslunda skulle förläggas dels en ask- och slaggtipp, dels en tipp för byggavfall.

I augusti 1984 skrev Kristianstads Naturskyddsförening till kommunen och begärde att tippen helst skulle flyttas eller i varje fall omdisponeras så att det centrala området kunde skyddas. Dessutom begärdes att området skulle betas igen.

Under hösten 1984 och vintern 1984-85 sammanställde Floravårdsgruppen en utställning: MOSSLUNDA; IGÅR * IDAG * IMORGON.

Utställningen visades på Kristianstads Länsmuseum, men har senare även varit utställd på biblioteket i Vä och på huvudpostkontoret i Kristianstad. Till utställningen gjordes en dokumentation av vid denna tidpunkt framkomna fakta. Denna dokumentation blev översänt till ett stort antal institutioner och myndigheter för kommentarer. Nedan har utdrag gjorts ur två av svaren:

A. Universitetslektorn i systematisk botanik vid biologiska institutionen vid Lunds universitet, Ingemar Björkquist, skriver bl a: "Av översänt matrl framgår att området i många avseende verkar vara unikt och klart skyddsvärt. En mer omfattande florainventering kan ge exakt besked om värdet.

* Området utgöres av olika värdefulla naturtyper.

* Det har hävdats under lång tid kontinuerligt (utom de sista åren)

* Floran består av flera i Skåne och övriga landet hotade växter

Planerna på att förlägga en sopanläggning till detta område måste stoppas."

B. Floravårdskommittén för kärlväxter vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala skriver bl a:

"Sammanfattningsvis anser floravårdskommittén för kärlväxter att Mosslunda i högsta grad är skyddsvärt. Att området med största sannolikhet inte konstgödslats höjer kraftigt dess värde då ögödslade betesmarker i södra Sverige numera är ovanliga."

Den 18 september 1987 skrev Lunds Botaniska Förening till kommunen. Man påpekade bl a:

"Arealmässigt stora områden med kalkfuktängar, kalkkärr och ängsmarker av det slag som finns på Mosslunda är idag en sådan exklusivitet, att samhället har ett särskilt ansvar och skyldighet att vårda och bevara dessa natur- och kulturklenoder. Enbart förekomsten av kalkpåverkad kärr- och fuktängsvegetation motiverar oberoende av storleken ett absolut skydd. Kalkkärr och kalkfuktängar är med hänsyn till naturtypernas stora naturvärden och kraftiga tillbakagång utan undantag av

riksintresse för naturvården. Mosslunda är sålunda definitionsmässigt ett område av riksintresse för naturvården" och "I den pågående riksomfattande inventeringen av ängs- och hagmarker kartlägges de mest värdefulla betesmarkerna i landet. Utifrån tillgängliga inventeringsresultat måste Mosslunda klassificeras som ett utomordentligt värdefullt naturvårdsobjekt".

I oktober 1987 ansökte kommunen om tillstånd till förlängning av tidpunkten för idrifttagande av deponeringsanläggningen.

I december 1987 yttrar sig Floravårdsgruppen inom Kristianstads Naturskyddsförening till Koncessionsnämnden och yrkar att kommunens ansökan skall avslås.

Den 16 februari 1988 skriver kommunen till Koncessionsnämnden och meddelar att kommunen avser att lösa avfallsfrågan på annat sätt och att ärendet kan avskrivas efter den 12 april 1988 då kommunfullmäktige tagit sitt beslut.

Den 21 april 1988 skriver kommunen igen till Koncessionsnämnden och begär, att ärendet om förlängning skall vila.

Den 11 januari 1989 sänder Kristianstads kommun det för naturvården så efterlängtrade brevet till Koncessionsnämnden: "Beslutet som meddelades av koncessionsnämnden 1984-01-13 kommer således icke att utnyttjas, varför ärendet dnr 510-44/83 härmed återkallas"! Den 16 januari avskriver Koncessionsnämnden ärendet från vidare handläggning.

Framtiden

Den planerade soptippen har varit det mest akuta hotet mot Mosslunda. Nu när detta hot avvärijts, bör möjligheterna vara goda att långsiktigt bevara Mosslunda. Enligt tillgänglig information kommer Naturvårdsverket inom kort att föra upp Mosslunda på listan över områden som är av riksintresse för naturvården. Som en följd av detta får Länsstyrelsen ett ansvar enligt PBL (plan- och byggnadslagen) att verka för att området avsättes som naturreservat. Då är det viktigt att en ändamålsenlig skötselplan upprättas. Efter ett uppehåll på tre år har Mosslunda åter betats sedan 1986. Betestrycket har dock varit alltför lågt med en viss igenväxning som följd. För att motverka förbuskningen, har medlemmar ur Floravårdsgruppen utfört röjningar de senaste åren. Förutom ett ökat bete i framtiden är det viktigt att styra betestryck och betestider med en fällindelning. På så sätt kan betet varieras på ett, för de olika vegetationssamhällena, lämpligt sätt. De arkeologiska undersökningarna och en påbörjad stenbrytning har orsakat en del markskador på betesmarkerna. Här finns det behov av uppsnygning och restaurering.

Kjell-Arne Olsson

Preliminär artlista för Mosslunda (ordnad efter Krok/Almquist)

Equisetáceae

- Equisetum arvense , ÅKERFRÅKEN
 Equisetum pratense , ÄNGSFRÅKEN
 Equisetum palustre , KÄRRFRÅKEN
 Equisetum fluviatile , SJÖFRÅKEN
 Equisetum hyemale , SKAVFRÅKEN

Ophioglossáceae

- Ophioglossum vulgatum , ORMTUNGA
 Botrychium lunaria , LÅSBRÅKEN

Polypodiáceae

- Polypodium vulgare , STENSÖTA
 Athyrium filix-femina , MAJBRÅKEN
 Dryopteris filix-mas , TRÄJON
 Dryopteris carthusiana , SKOGSBRÅKEN
 Thelypteris phegopteris , HULTBRÅKEN
 Gymnocarpium dryopteris , EKBRÅKEN

Pináceae

- Pinus sylvestris , TALL
 Picea abies , GRAN

Cupressáceae

- Juniperus communis , EN

Alismatáceae

- Alisma plantago-aquatica , SVALTING

Juncagináceae

- Triglochin palustris , KÄRRSÄLTING

Potamogetonáceae

- Potamogeton natans , GÄDDNATE
 Potamogeton gramineus , GRÄSNATE

Liliáceae

- Allium oleraceum , BACKLÖK
 Paris quadrifolia , ORMBÄR

Juncáceae

- Juncus effusus , VEKETÅG
 Juncus conglomeratus , KNAPPTÅG
 Juncus squarrosus , BORSTTÅG
 Juncus compressus , STUBBTÅG
 Juncus bufonius , VÅGTÅG
 Juncus capitatus , HUVUDTÅG
 Juncus articulatus , RYLTTÅG
 Luzula multiflora ssp multiflora , ÄNGSFRYLE
 Luzula campestris , KNIPPFRYLE

Poáceae

- Phalaris arundinacea , RÖRFLEN
 Anthoxanthum odoratum , VÄRBRODD

Phleum pratense ssp pratense, TIMOTEJ
 Phleum pratense ssp bertoloni, VILDTIMOTEJ
 Alopecurus geniculatus , KÄRRKAVLE
 Agrostis stolonifera , KRYPVEN
 Agrostis gigantea , STORVEN
 Agrostis capillaris , RÖDVEN
 Agrostis canina , BRUNVEN
 Holcus lanatus , LUDDTÅTEL
 Holcus mollis , LENTÅTEL
 Aira praecox , VÅRTÅTEL
 Deschampsia flexuosa , KRUSTÅTEL
 Deschampsia caespitosa , TUVTÅTEL
 Arrhenatherum pratense , ÅNGSHAVRE
 Arrhenatherum pubescens , LUDDHAVRE
 Arrhenatherum elatius , KNYLHAVRE
 Danthonia decumbens , KNÄGRÄS
 Molinia coerulea , BLÅTÅTEL
 Briza media , DARRGRÄS
 Dactylis glomerata , HUNDÅXING
 Cynosurus cristatus , KAMÅXING
 Poa annua , VITGRÖE
 Poa trivialis , KÄRRGRÖE
 Poa pratensis ssp pratensis, ÅNGSGRÖE
 Poa pratensis ssp angustifolia, SMALGRÖE
 Poa pratensis ssp irrigata, SMÅGRÖE (Enl T K 1982)
 Poa compressa , BERGGRÖE
 Glyceria fluitans , MANNAGRÄS
 Festuca ovina , FÅRSVINGEL
 Festuca rubra , RÖDSVINGEL
 Festuca pratensis , ÅNGSSVINGEL
 Lolium perenne , ENGELSKT RAJGRÄS
 Nardus stricta , STAGG
 Elymus repens , KVICKROT

Cyperáceae

Eleocharis palustris ssp vulgaris, KNAPPSÄV
 Eleocharis uniglumis , AGNSÄV
 Eleocharis quinqueflora , TAGELSÄV
 Eriophorum angustifolium , ÅNGSULL
 Eriophorum latifolium , GRÄSULL
 Carex dioica , NÅLSTARR
 Carex pulicaris , LOPPSTARR
 Carex disticha , PLATTSTARR
 Carex leporina , HARSTARR
 Carex echinata , STJÄRNSTARR
 Carex ericetorum , BACKSTARR
 Carex caryophyllea , VÅRSTARR
 Carex pilulifera , PILLERSTARR
 Carex hirta , GRUSSTARR
 Carex vesicaria , BLÄSSTARR
 Carex rostrata , FLÅSKSTARR
 Carex demissa , GRÖNSTARR
 Carex hostiana , ÅNGSSTARR
 Carex pallescens , BLEKSTARR
 Carex panicea , HIRSSTARR
 Carex flacca , SLANKSTARR
 Carex hartmanii , HARTMANSSTARR
 Carex nigra , HUNDSTARR

Orchidáceae

Orchis ustulata , KRUTBRÄNNARE
 Orchis morio , GÖKNYCKLAR

Orchis mascula , SANKT PERS NYCKLAR
 Dactylorhiza sambucina , ADAM OCH EVA
 Dactylorhiza incarnata , ÄNGSNYCKLAR
 Dactylorhiza majalis , MAJNYCKLAR
 Dactylorhiza maculata ssp maculata, JUNGFRU MARIE NYCKLAR
 Dactylorhiza maculata ssp fuchsii, SKOGSNYCKLAR
 Platanthera bifolia ssp bifolia, ÄNGSNATTVIOL
 Platanthera chlorantha , GRÖNVIT NATTVIOL
 Herminium monorchis , HONUNGSBLOMSTER
 Listera ovata , TVÅBLAD

Salicáceae

Populus tremula , ASP
 Salix pentandra , JOLSTER
 Salix caprea , SÄLG
 Salix aurita , BINDVIDE
 Salix cinerea , GRÅVIDE
 Salix repens , KRYPVIDE
 Salix rosmarinifolia , ROSMARINVIDE
 Salix hastata , BLEKVIDE

Coryláceae

Corylus avellana , HASSEL

Betuláceae

Betula pendula , VÄRTBJÖRK
 Betula pubescens , GLASBJÖRK
 Alnus glutinosa , KLIBBAL

Fagáceae

Quercus robur , EK

Ulmáceae

Ulmus glabra , ALM

Urticáceae

Urtica dioica ssp dioica, BRÄNNÄSSLA

Polygonáceae

Polygonum amphibium , VATTENPILÖRT
 Polygonum lapathifolium ssp lapathifolium, KNUTPILÖRT
 Polygonum hydropiper , BITTERPILÖRT
 Polygonum arenastrum , TRAMPÖRT
 Rumex acetosella , BERGSYRA
 Rumex acetosa , ÄNGSSYRA
 Rumex longifolius , GÄRDSSKRÄPPA
 Rumex crispus , KRUSSKRÄPPA

Caryophylláceae

Silene alba , VITBLÄRA
 Silene nutans , BACKGLIM
 Lychnis viscaria , TJÄRBLOMSTER
 Lychnis flos-cuculi , GÖKBLOMSTER
 Dianthus deltoides , BACKNEJLIKA
 Stellaria graminea , GRÄSSTJÄRNBLOMMA
 Cerastium arvense , FÄLTARV
 Cerastium fontanum ssp triviale, HÖNSARV
 Cerastium semidecandrum , VÄRARV
 Moehringia trinervia , SKOGSNARV
 Arenaria serpyllifolia , SANDNARV
 Sagina nodosa , KNUTNARV
 Sagina procumbens , KRYPNARV

Spergula arvensis , ÅKERSPERGEL
 Herniaria glabra , KNYTLING
 Scleranthus annuus ssp annuus, GRÖNKNAVEL
 Scleranthus annuus ssp polycarpus, GRÖNKNAVEL
 Scleranthus perennis , VITKNAVEL

Ranunculáceae

Ranunculus ficaria , SVALÖRT
 Ranunculus flammula , ÄLTRANUNKEL
 Ranunculus bulbosus , KNÖLSMÖRBLOMMA
 Ranunculus repens , REVSMÖRBLOMMA
 Ranunculus acris , SMÖRBLOMMA
 Ranunculus auricomus , MAJSMÖRBLOMMA
 Ranunculus trichophyllus ssp trichophyllus, GRODMÖJA
 Ranunculus aquatilis , VATTENMÖJA
 Myosurus minimus , RÄTTSVANS
 Anemone ranunculoides , GULSIPPA
 Anemone nemorosa , VITSIPPA
 Pulsatilla vulgaris ssp vulgaris, BACKSIPPA
 Caltha palustris , KABBLEKA
 Trollius europaeus , SMÖRBOLLAR

Berberidáceae

Berberis vulgaris , BERBERIS

Papaveráceae

Papaver argemone , SPIKVALLMO

Brassicáceae

Arabis thaliana , BACKTRAV
 Arabis hirsuta , LUNDTRAV
 Arabis glabra , ROCKENTRAV
 Cardamine pratensis ssp pratensis, ÄNGSBRÄSMA
 Teesdalia nudicaulis , SANDKRASSING
 Capsella bursa-pastoris , LOMME
 Berteroa incana , SANDVITA
 Erophila verna , NAGELÖRT

Saxifragáceae

Saxifraga tridactylites , GRUSBRÄCKA
 Saxifraga granulata , MANDELBLOMMA
 Parnassia palustris , SLÄTTERBLOMMA

Rosáceae

Pyrus communis , PÄRON
 Malus sylvestris , VILDAPEL
 Sorbus intermedia , OXEL
 Sorbus aucuparia , RÖNN
 Crataegus monogynaa , TRUBBHAGTORN
 Prunus spinosa , SLÅN
 Prunus avium , FÅGELBÄR
 Alchemilla glabra , GLATT DAGGKÅPA
 Alchemilla monticola , BETESDAGGKÅPA
 Alchemilla glaucescens , SAMMETS DAGGKÅPA
 Potentilla palustris , KRÅKKLÖVER
 Potentilla argentea , FEMFINGERÖRT
 Potentilla tabernaemontani , SMÅFINGERÖRT
 Potentilla erecta , BLODROT
 Potentilla anserina , GÅSÖRT
 Fragaria vesca , SMULTRON
 Geum rivale , HUMLEBLOMSTER
 Geum urbanum , NEJLIKROT

Rubus idaeus , HALLON
 Rubus corylifolius , KRYPBJÖRNBÄR
 Rubus plicatus , SÖTBJÖRNBÄR
 Rosa canina , STENROS
 Rosa dumalis , NYPONROS
 Rosa rubiginosa , ÄPPELROS
 Rosa sherardii , LUDDROS
 Rosa villosa ssp mollis , HARTSROS
 Filipendula ulmaria , ÄLGGRÄS
 Filipendula vulgaris , BRUDBRÖD

Fabáceae

Lathyrus pratensis , GULVIAL
 Lathyrus linifolius , GÖKÄRT
 Vicia cracca , KRÄKVICKER
 Vicia angustifolia , SOMMARVICKER
 Vicia lathyroides , VÄRVICKER
 Lotus corniculatus , KÄRINGTAND
 Medicago falcata , GULLUSERN
 Medicago lupulina , HUMLELUSERN
 Trifolium campestre , JORDKLÖVER
 Trifolium aureum , GULLKLÖVER
 Trifolium repens , VITKLÖVER
 Trifolium medium , SKOGSKLÖVER
 Trifolium arvense , HARKLÖVER
 Ononis repens , PUKTÖRNE

Oxalidáceae

Oxalis acetocella , HARSYRA

Geraniáceae

Erodium cicutarium , SKATNÄVA

Lináceae

Linum catharticum , VILDLIN

Polygaláceae

Polygala vulgaris , JUNGFRULIN
 Polygala amarella , ROSETTJUNGFRULIN

Aceráceae

Acer platanoides , LÖNN

Celastráceae

Evonymus europaeus , BENVED

Rhamnáceae

Rhamnus catharticus , GETAPEL
 Frangula alnus , BRAKVED

Hypericáceae

Hypericum maculatum , FYRKANTIG JOHANNESÖRT
 Hypericum perforatum , ÄKTA JOHANNESÖRT

Violáceae

Viola palustris , KÄRRVIOL
 Viola hirta , BUSKVIOL
 Viola riviniana , SKOGSVIOL
 Viola rupestris ssp rupestris , SANDVIOL
 Viola canina ssp canina , ÄNGSVIOL
 Viola tricolor , STYVMORSVIOL
 Viola arvensis , ÄKERSVIOL

Cistáceae

Helianthemum nummularium , SOLVÄNDA

Lythráceae

Lythrum salicaria , FACKELBLOMSTER

Onagráceae

Epilobium angustifolium , MJÖLKE

Epilobium montanum , BERGDUNÖRT

Epilobium ciliatum ssp ciliatum, AMERIKANSK DUNÖRT

Apiáceae

Anthriscus sylvestris , HUNDKÅX

Torilis japonica , RÖDKÖRVEL

Selinum carvifolia , KRUSSILJA

Peucedanum palustre , KÄRRSILJA

Pimpinella saxifraga , BOCKROT

Aegopodium podagraria , KIRSKÅL

Pyroláceae

Pyrola minor , KLOTPYROLA

Ericáceae

Vaccinium myrtillus , BLÅBÅR

Calluna vulgaris , LJUNG

Primuláceae

Primula veris , GULLVIVA

Primula farinosa , MAJVIVA

Hottonia palustris , VATTENBLINK

Anagallis arvensis , RÖDMIRE

Lysimachia vulgaris , VIDEÖRT

Plumbagináceae

Armeria maritima ssp elongata, BACKTRIFT

Oleáceae

Fraxinus excelsior , ASK

Gentianáceae

Centaurium erythraea , FLOCKARUN

Menyantháceae

Menyanthes trifoliata , VATTENKLÖVER

Rubiáceae

Galium boreale , VITMÅRA

Galium verum , GULMÅRA

Galium album , STORMÅRA

Galium uliginosum , SUMP MÅRA

Galium palustre , VATTENMÅRA

Galium aparine , SNÄRJMÅRA

Boragináceae

Myosotis scorpioides , ÄKTA FÖRGÄTMIGEJ

Myosotis laxa ssp caespitosa, SUMPFÖRGÄTMIGEJ

Myosotis ramosissima , BACKFÖRGÄTMIGEJ

Myosotis discolor , BROKFÖRGÄTMIGEJ

Myosotis stricta , VÄRFÖRGÄTMIGEJ

Callitricháceae

Callitriche sp , LÅNKE

Lamiáceae

Mentha arvensis , ÅKERMYNSTA
 Thymus serpyllum , BACKTIMJAN
 Glechoma hederacea , JORDREVA
 Ajuga pyramidalis , BLÅSUGA
 Prunella vulgaris , BRUNÖRT
 Galeopsis tetrahit , PIPDÅN
 Galeopsis bifida , TOPPDÅN

Scrophulariáceae

Linaria vulgaris , GULSPORRE
 Veronica scutellata , DYVERONIKA
 Veronica catenata , DIKESVERONIKA
 Veronica beccabunga , BÄCKVERONIKA
 Veronica officinalis , ÅRENPRIS
 Veronica chamaedrys , TEVERONIKA
 Veronica agrestis , ÅKERVERONIKA
 Veronica arvensis , FÄLTVERONIKA
 Veronica serpyllifolia ssp serpyllifolia , MAJVERONIKA
 Rhinanthus minor , ÅNGSSKALLRA
 Pedicularis sylvatica , GRANSPIRA

Lentibulariáceae

Pinguicula vulgaris , TÅTÖRT

Plantagináceae

Plantago major , GROBLAD
 Plantago media , RÖDKÄMPAR
 Plantago lanceolata , SVARTKÄMPAR

Caprifoliáceae

Sambucus nigra , FLÅDER
 Sambucus racemosa , DRUVFLÅDER
 Viburnum opulus , OLVON

Adoxáceae

Adoxa moschatellina , DESMEKNOPP

Valerianáceae

Valeriana officinalis , LÅKEVÄNDEROT
 Valeriana dioica , SMÅVÄNDEROT

Dipsacáceae

Succisa pratensis , ÅNGSVÄDD
 Knautia arvensis , ÅKERVÄDD

Campanuláceae

Jasione montana , MONKE
 Campanula persicifolia , STOR BLÅKLOCKA
 Campanula rotundifolia , LITEN BLÅKLOCKA

Asteráceae

Cirsium vulgare , VÅGTISTEL
 Cirsium palustre , KÅRTISTEL
 Cirsium oleracium , KÅLTISTEL
 Cirsium acaule , JORDTISTEL
 Cirsium arvense , ÅKERTISTEL
 Centaurea scabiosa , VÅDDKLINT

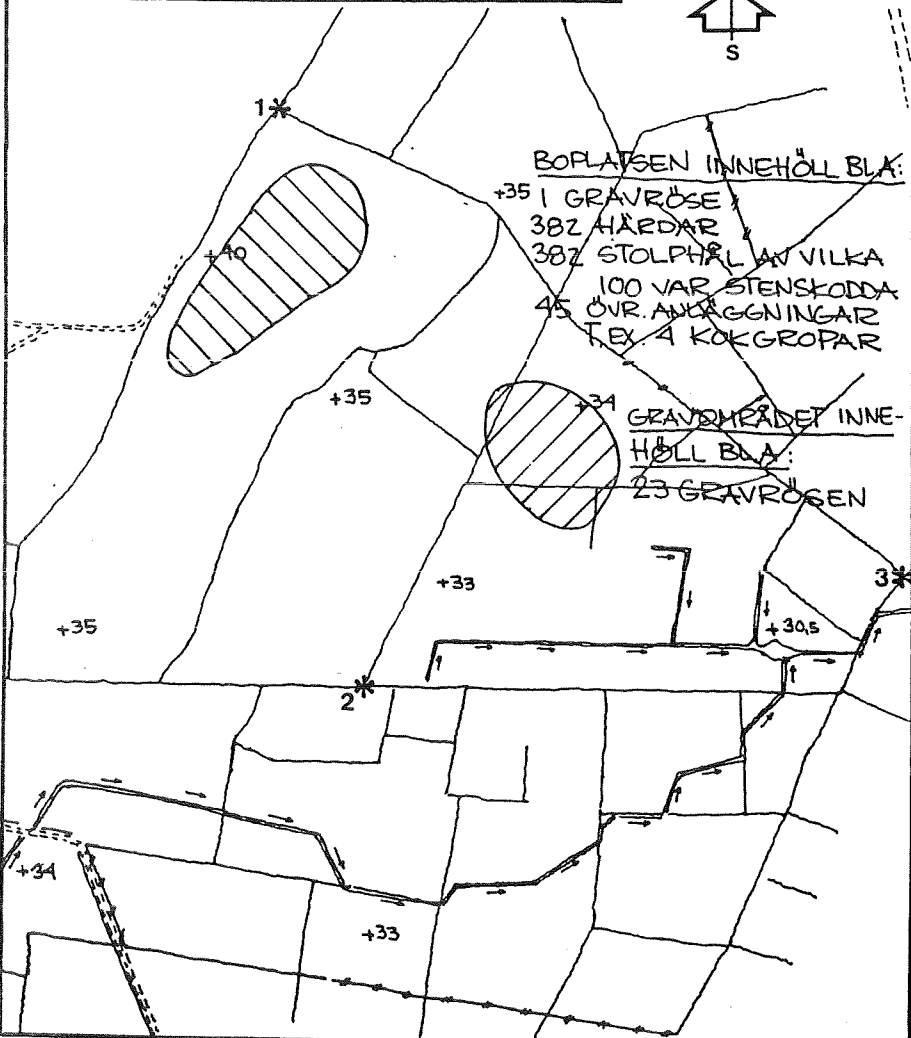
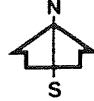
MOSSLUNDA
**ÖVERSIKTLIG REDOVISNING
AV DE ARKEOLOGISKA
LITGRÄVNINGARNA 1984**

— STENGÄRDE == VÄG
 ↔ STÄNGSEL ≅ DIKE
 +40 MARKHÖJD (m.ö.h.)
 *1 ORIENTERINGSPUNKT

○ BOPLATS; ⊙ GRAVOMRÅDE

SKALA 1:4.000

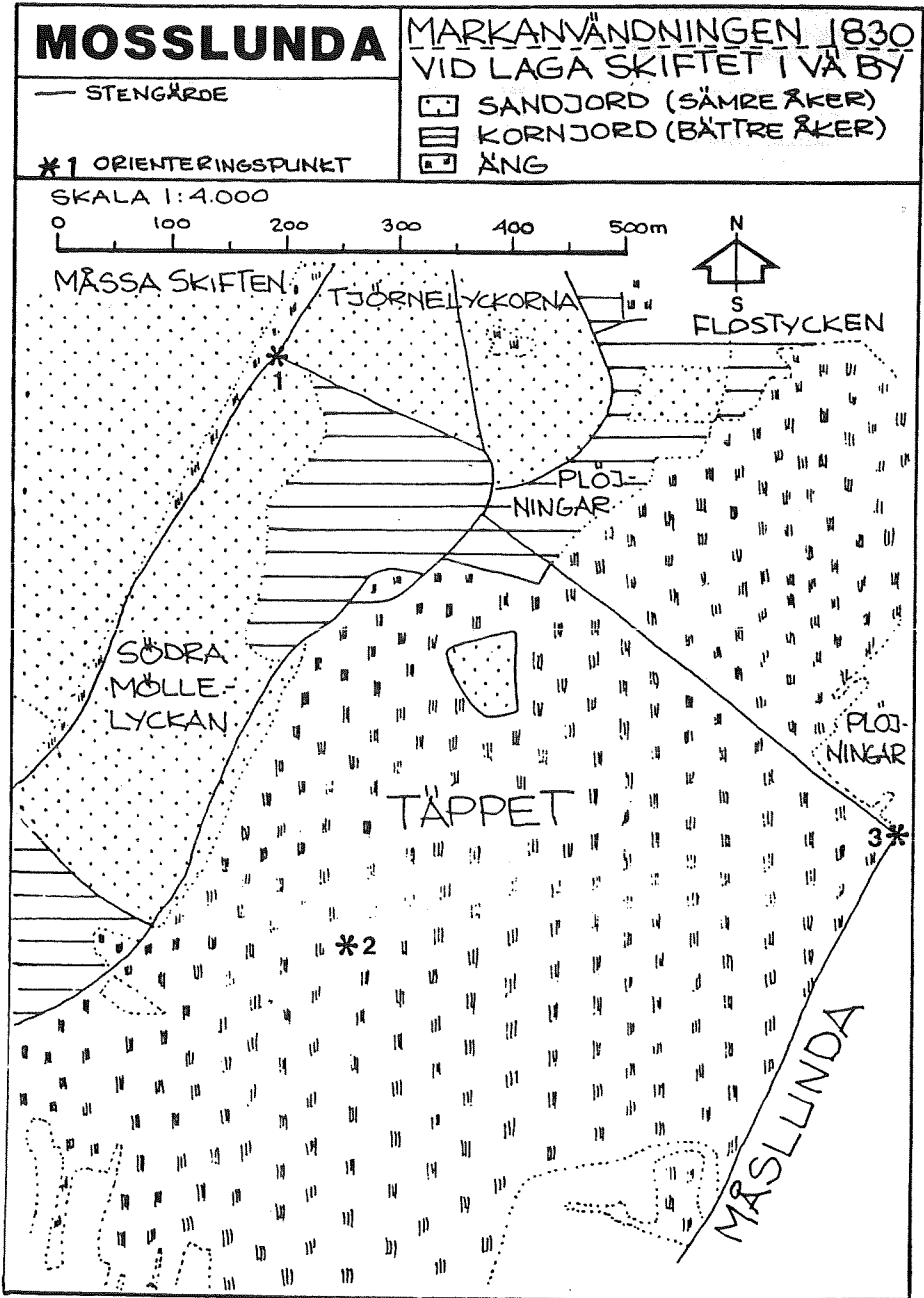
0 100 200 300 400 500m

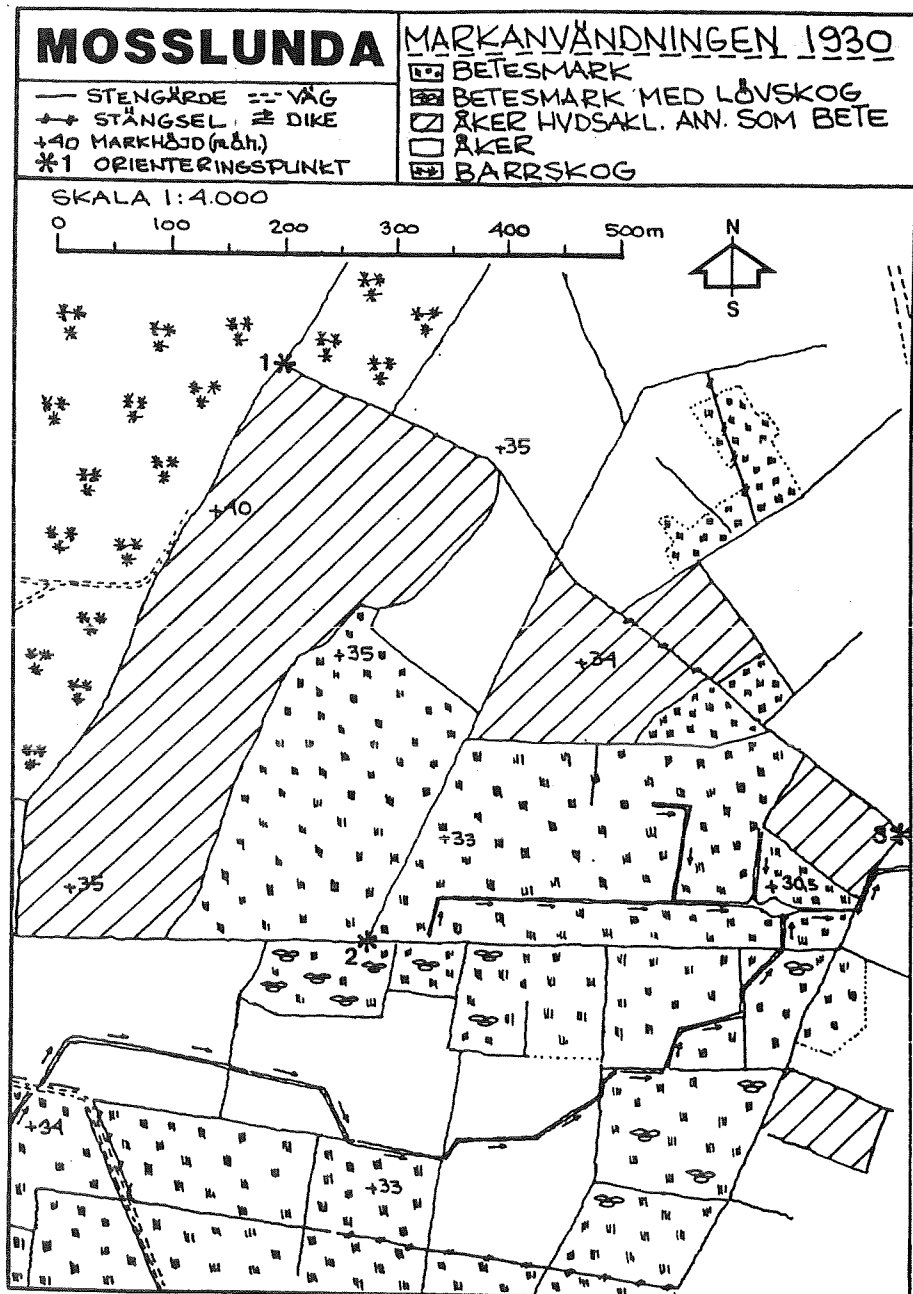
KARTA 1

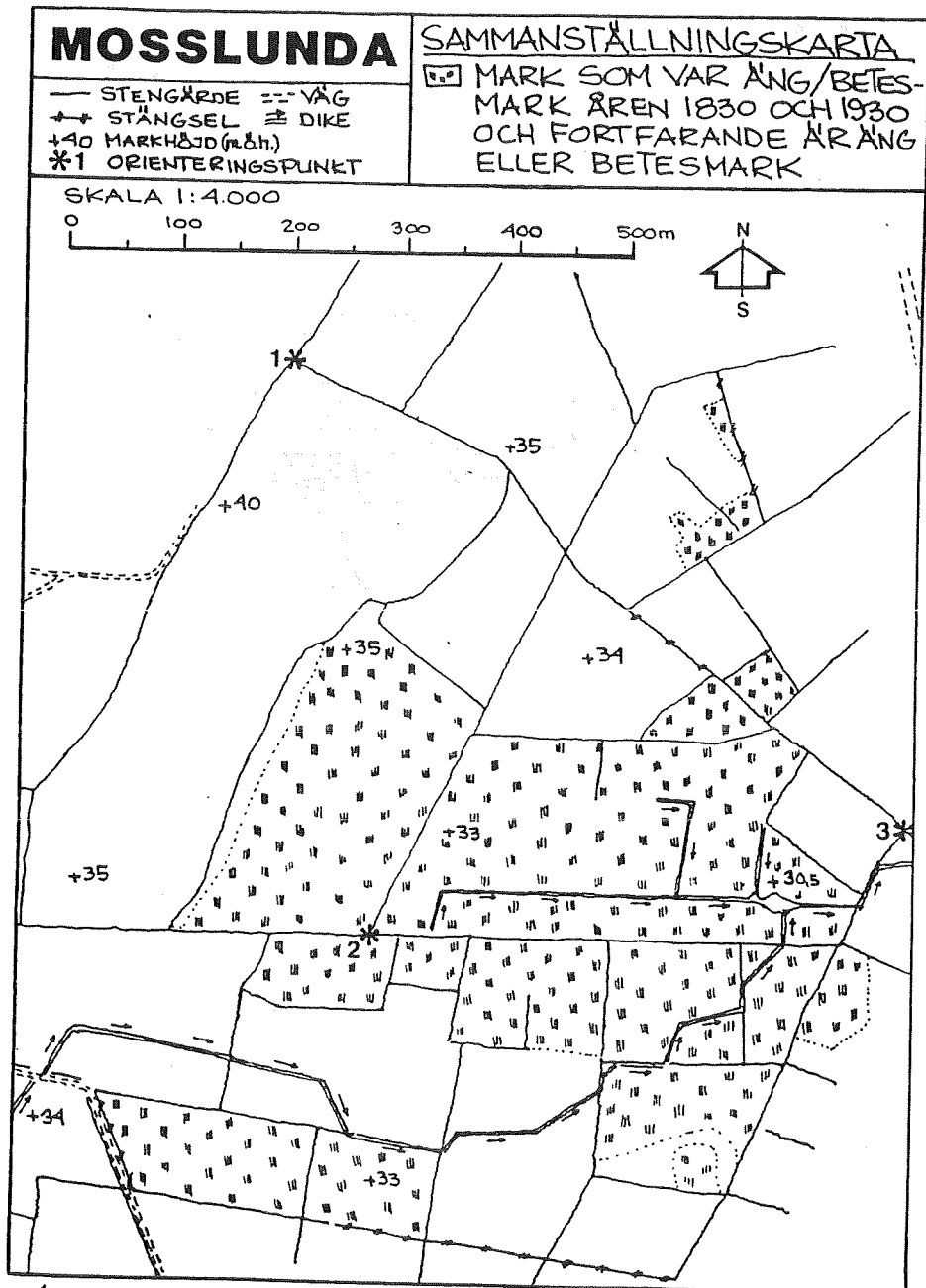
Centaurea jacea , RÖDKLINT
 Bidens tripartita , BRUNSKÄRA
 Achillea millefolia , RÖLLIKA
 Achillea ptarmica , NYSÖRT
 Chamomilla suaveolens , GATKAMOMILL
 Chrysanthemum segetum , GULLKRAGE
 Leucanthemum vulgare , PRÄSTKRAGE
 Artemisia vulgaris , GRÄBO
 Senecio sylvaticus , BERGKORSÖRT
 Senecio vernalis , VÅRKORSÖRT
 Senecio jacobaea , STÄNDS
 Antennaria dioica , KATTFOT
 Gnaphalium uliginosum , SUMPNOPPA
 Filago arvensis , ULLÖRT
 Conyza canadensis , KANADABINKA
 Bellis perennis , TUSENSKÖNA
 Scorzonera humilis , SVINROT
 Taraxacum gr Erythrosperma , SANDMASKROSOR
 Taraxacum gr Spectabilia , ATLANTMASKROSOR
 Taraxacum gr Vulgaria , OGRÄSMASKROSOR
 Leontodon autumnalis , HÖSTFIBBLA
 Leontodon hispidus , SOMMARFIBBLA
 Hieracium pilosella , GRÄFIBBLA
 Hieracium auricula , REVFIBBLA
 Hieracium umbellatum , FLOCKFIBBLA
 Crepis tectorum , KLOFIBBLA
 Crepis praemorsa , KLASEFIBBLA

Antal arter: 330 st

KARTA 2

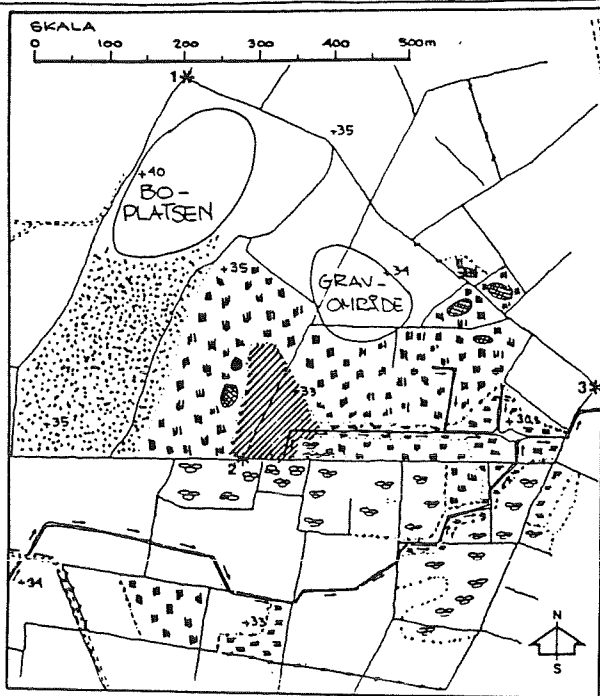

KARTA 4

MOSSLUNDA EN ENKEL VEGETATIONSOVERSIKT

Rev 87-11-23

KALKRIKKÄRR (c:a 1 ha)
HÄR VÄXER BL.A. MAJNYCKLAR, MAJVIVA, TÄTÖRT, VILDLIN, ÄNGSNYCKLAR, SLÄTTERBLOMMA, SMÄVÄNDEROT, SMÖRSOLLAR

KÄRR (c:a 5 ha)
MED BL.A. ÄNGSNYCKLAR, FLERA STARRARTER, KABBLEKA, BLÄTÄTEL

HAGMARK (c:a 5 ha)
MED BL.A. ASP, BJÖRK, VÄNDEROT, TVÅ-BLAD, KLOT-PYROLA

BARRSKOG

*) HONUNGSBLOMSTER, KLASE-FIBBLA
***) SKOGSNYCKLAR

GAMMAL ÄNGSMARK (c:a 9 ha)
MED BL.A. NATTVIOL, GRÖNVIT NATTVIOL, SANKT PERSNYCKLAR, JUNGFRU MARIE NYCKLAR, LÄSBRÄKEN, STAGG, GRANSPIRA, SVINROT, ÄNGSSKALLRA, DARRGRÄS, ÄNGSVÄDD, KRUTBRÄNNARE OCH SIST MEN INTE MINST FLOCKARUN, ORMTUNGA OCH 1000-TALS GÖKNYCKLAR

TORRÄNG (c:a 5 ha)
MED BL.A. BACKSIPPA, TRIFT, JUNGFRULIN, TJÄRBLOMSTER, KATTFOT, PUKTÖRNE OCH BACKTIMJAN

**) ADAM OCH EVA, HUVUDTRÄG

KARTA 5

EXKURSION TILL VEN SÖNDAGEN DEN 28 AUGUSTI 1988

Klockan nio på söndagsförmiddagen samlades ett 40-tal botanister vid Ven-båtarnas tilläggsplats i Landskrona för att göra en exkursion till Ven. Trots dåliga väderleksutsikter hade vi tur. Himlen var mulen och sikten dålig och några regndroppar fuktade däcket, vilket var allt som hände. Allteftersom dagen gick ljusnade himlen och vädret blev idealiskt. Den långa fina sommaren höll tydligen ännu sitt fasta grepp om klimatet.

Som medhjälpare hade jag Arvid Nilsson, som trots sina 91 år ännu är "still going strong". En resa till Ven med Arvid, är åtminstone för mig, ett måste om man vill uppleva öns botaniska och även historiska begivenheter. Arvids bok om "Vens vegetation och flora" (1963) fanns att köpa hos Föreningen Landskronatraktens Naturs kassör, Hans-Arne Jönsson, som även deltog i exkursionen. Boken är oumbärlig för den som vill lära känna öns flora. Den finns fortfarande att köpa hos Föreningen Landskronatraktens Natur, Box 2004, 261 01 Landskrona, för det facila priset av 25 kronor.

Sedan vi samlat ihop oss på kajen i Bäckviken promenerade vi bort till de sydligast belägna villorna, som ligger alldeles under den branta strandvallen, i vilken jättefråken *Equisetum telmateia* växer. Här gjorde vi ett uppehåll och Arvid redogjorde för sina erfarenheter om floran på ön och dess förändringar. Han berättade om hur backafallen söderut har vuxit igen med diverse buskar och träd. Jag minns själv hur det såg ut för tjugo år sedan. Arvid och jag var där en dag då rosorna blommade och njöt synen av öppna fria slänter med spridda rosbuskar och yppig örtflora. Där fanns nyponrosor *Rosa dumalis*, stenros *Rosa canina*, äppelros *Rosa rubiginosa*, hartsros *Rosa villosa* subsp. *mollis* och luddros *Rosa sherardii*. När vi förekkurerade den 20 juni i år upplevde vi en helt annan bild. Rosorna fanns kvar, fast mycket större och vidlyftigare men trängda av väldiga snår med hagtorn, slån, almar, förvildade äppelträd, rönn och oxel. Arvid berättade vidare om gräsfröinkomlingen vallsvingel *Festuca arundinacea* subsp. *uechtriziana*, som gjort sig hemmastadd längs den sydöstra kusten på ön. Den hybridiserar flitigt med den inhemska släktingen rörsvingel *Festuca arundinacea* subsp. *arundinacea* vilket innebär att det kan vara svårt att hitta en ren vallsvingel. På ett par ställen såg vi dock bestånd med frodiga sådana. I sin Ven-bok har Arvid en grundlig beskrivning av de båda underarterna och deras hybrider. I sin beskrivning om floran berättade Arvid även om ytterligare en gräsfröinkomling nämligen raklostan *Bromus erectus*. Den finns i dag i väldiga bestånd i backafallens sydöstra del ända ner mot södra fyren. Raklostan kan man ibland finna på gamla vägrenar och

järnvägsbankar. Den kom sannolikt in med vallfrö när man sådde vallarna kring sekelskiftet. Eftersom stigarna var leriga och hala och framkomligheten besvärlig beslöt vi att inte gå den sträckan på exkursionen.

Jättefräken har två spontana växtplatser i vårt land, varav den i Bäckviken är störst och vitalast. Fastlandslokalen vid Ålabodarna har länge varit hotad av igenväxning och hade troligen varit död om inte vi från naturvårdshåll hållit efter påträngande skog och buskvegetation, framför allt, alm och fläder. Hallon och brännässlor har även konkurrerat om utrymmet. Trots våra åtgärder kan vi inte skönja någon bättring och i somras fanns endast ett halv dussin skott på platsen.

I den branta strandslutningen vid Bäckviken finns emellertid jättefräken vitt spridd. Arvid berättade hur växten förr var koncentrerad till ett mindre silkkärr, där skotten växte tätt i 100-tal och nådde ofta en höjd över 1,5 meter. Från huvudbeståndet fanns den dessutom spridd till torrare mark i sidled mot norr och söder 40-50 meter från huvudbeståndet. I dag är det svårt att finna någon primär koncentration, sannolikt beroende på att de våtaste ställena har vuxit igen med rosendunört *Epilobium hirsutum* och brännässlor *Urtica dioica*. Där-
emot finner man skott vitt spridda i hela den öppna slänten och antalet är svårt att räkna eftersom många klena skott gömmer sig bland den övriga, frodiga vegetationen. Enligt Weimarck (1963) upptäcktes jättefräken vid Bäckviken 1899 och i Ålabodarna 1926.

Eftersom arten på sikt är hotad på sina båda spontana växtplatser är det bra att vi har väl etablerade bestånd i Fredriksdals botaniska trädgård, Hälsingborg och på Hilleshög i Landskrona.

Efter att ha kravlat uppför den branta slänten vandrade vi landsvägen mot Stjärneborg och Kungsgården, där vi skulle titta på den numera väldigt sällsynta surkullan *Anthemis cotula*. Den observante läsaren upptäcker säkert att jag använder det gamla epitetet surkulla istället för det moderna kamomillkulla. I min äldsta Krok & Almquist-flora (1928) och likaså hos Nyman (1867-68) och Lyttkens (1904-1915) heter arten surkulla. Jag tycker namnet är träffande, den luktar faktiskt surt (syrligt), varken mer eller mindre. Att den skulle vara illaluktande som står angivet i senare floror tycker jag är överdrivet. Jag tycker inte den osar bättre eller sämre än gatkamomillen *Chamomilla suaveolens*, som ibland anses väldoftande. Nog om detta.

Sydväst om Kungsgårdens magnifika stallbyggnader fanns vidlyftiga impediment som hyste oräkneliga mängder med kullor av varjehanda slag, bland vilka surkullorna hävdade sig utmärkt. Här lyste vitgult med baldersbrå *Matricaria maritima* subsp. *indora*, kamomill *Chamomilla recutita*, gatkamomill *Chamomilla suaveolens* och åkerkulla *Anthemis arvensis*. Efter diverse diskuterande, fotograferande och promenerande kring jordhögar, uppbrutna stukor och diverse avfallshögar började det

suga i kaffetarmen.

Lunchen intogs på den sydvända vallen vid Uranienborg. Solen tittade fram genom tunna moln, som efterhand skingrade sig, så att eftermiddagen blev varm och skön. Efter måltiden gavs tillfälle att bese intilliggande begivenheter, som Kyrkan, Turistgården, Smedjegården och självklart Tycho Brahe-statyn öster om kyrkan. Han står där i stram givakt med nacken nersjunken mellan skuldrorna. Granitögonen koxar stinnt mot himlen, männe efter en galax eller stjärna. Fasen vet? Själv såg jag mängder med tornseglare som likt stora svarta sotflagor ilade skrikande kring kyrkan. Ungarna bidade sannolikt under kyrkans tegelpannor.

Säg mig den ro som varar beständigt, klockan rann iväg och vi hade en dryg väg kvar att vandra. Arvid hade gärna velat visa Kyrkbacken borta vid Gamla Kyrkan. Vi var där på vår andra förexkursion den 29 juni, som var en mycket varm dag. Då hade vi turen att få lift med en buss till Norrebro, vilket avsevärt underlättade vandringen. Eftersom den intressantaste floran ute vid kyrkbacken var över, beslöt vi att inte gå dit utan valde i stället den närmaste vägen till Norrebro. I en veteåker vid Tuna sökte vi efter småsnärjmåra *Galium spurium* subsp. *vaillantii*. Den fanns här på 1950-talet då Arvid inventerade Vens flora men har troligen försvunnit med den moderna ogräsbekämpningen. Nere vid Norrebro kunde alla konstatera hur våldsamt videbuskar och annan busk- och trädvegetation slyat igen det gamla lertäktområdet. Vi struntade i den ogenomträngliga djungeln och fortsatte ner till stranden. Här fanns en del bitterfibblor *Picris hieracioides* mellan vägen och stranden. Arvid berättade att arten var mycket vanlig förr mellan Norrebro och Bäckviken. Arvid hyser allvarliga farhågor för att snårwindan *Calystegia sepium* subsp. *sepium* kommer att kväva så gott som all annan vegetation i området. Vid Husvik sågs rikligt med ofta halvmeterhöga klintsnyltrötter *Orobancha elatior*. I ett relativt stort och flackt område mellan vägen och stranden växte mängder med väddklint *Centaurea scabiosa* så här fanns gott om värdväxter till snyltröten. Vid campingplatsen var det någon som fann skogsknipprot *Epipactis helleborine* längs vägen. Det var faktiskt ett nytt fynd från ön och har aldrig tidigare rapporterats därifrån. Här slutar framkomlig bilväg och en smal promenadstig fortsätter till Haken och Bäckviken. Den smala stigen påbjöd gåsmarsch, vilket orsakar långrotning i ledet och därmed svårigheter för exkursionsledarna att informera. Nu tror jag inte det spelade så stor roll, för de flesta var erfarna och kunniga botanister. Vi försökte stanna upp här och där om det fanns plats att samlas, för att i görligaste mån informera.

Närmare Haken fanns ett stort område kring en villa som var så gott som helt övervuxen med storvinda *Calystegia pulchra*. Här är ett exempel på hur illa det kan gå om man ovetande sätter en prydnadsväxt som man känner för lite till. Storvindan är inte sämre än snårvindan på att sprida sig ohämmat och förkväva all annan vegetation. Ja, den är om möjligt ändå svårare. Hållen i tukt på en veranda eller i en pergola är den en vacker och trevlig prydnadsväxt. Men då gäller det att hålla efter den. Här växte den på ömse sidor om stigen och klängde högt upp i buskar och träd och de stora, skära och grammofontrattlika blommorna lyste vackert i den täta grönskan. Vackert var det, men ack så svår att komma till rätta med där den fått fotfäste.

Vid "Krolldammen" väster om Haken finns sedan länge ett stort bestånd med hästsvans *Hippuris vulgaris*. Blomställningarna satt tätt och stack högt upp ur vattnet. En relativt sen inkomling i dammen är källfräne *Rorippa narsturtium-aquaticum*. Det mesta av växten fanns under vattnet medan några få skott stack upp ovan vattenytan. Dessa båda vattenväxter ser man minsann inte var dag och aldrig tidigare har jag sett dem tillsammans.

Framme vid Hakens fyr visade Arvid några plantor kustruta *Thalictrum minus* subsp. *minus*.

Ifrån Haken såg vi tydligt att båten var inne i Bäckviken och att det fanns mycket folk som väntade på avgång. Eftersom det endast var en knapp km kvar borde vi hinna med den båten, som var tidigare än den vi räknat med. Vi skyndade på och lyckades trots mängder av resenärer både hinna fram i tid och få plats ombord.

Eftersom några av exkursionsdeltagarna särskilt hade bett om att få se ett par landskronaväxter, gjorde vi efter landgång en avstickare till Lindeshamn, som är ett gammalt utfyllt område där man anlagt en hamn för smärre fritidsbåtar.

Här hittades för ett par år sedan en hos oss sällsynt ruderväxt *Xanthium strumarium* som har döpts till gullfrö. Det är en egendomlig asteracé (composit) som man svårligen vill hänföra till korgblomsfamiljen vid första ögonkastet. Den andra landskroniten var kråkrassing *Coronopus squamatus*, som har etablerat sig som rabatt- och gräsmatteogräs i stadens parker, det är en låg, tillplattad brassicacé (crucifer) som har anpassat sig framför allt till gräsmattor. Genom sitt låga och tillplattade växtsätt hukar den sig under gräsklippningsmaskinernas knivar och klarar på så sätt livhanken. Den sprids troligen även med gräsklipparna.

Härmed var Arvid Nilssons och mitt uppdrag fullbordat för den här gången och vi hoppas att alla deltagarna hade en skön och trevlig dag. Själva har vid endast glada minnen kvar från Ven-utflykten. Om vi träffas någon gång mera i fält återstår att se. I så fall väl mött.

Namnskick enligt Krok/Almqvist (1984).

LITTERATUR

Krok, T. O. B. N. & Almqvist, S. 1928. Svensk flora.

Krok, T. O. B. N. & Almqvist, S. 1984. Svensk flora. Fanerogamer och ormbunksväxter, 26 uppl. Uppsala.

Lyttkens, A. 1904-1915. Svenska växtnamn. Lund.

Nilsson, A. 1965. Hven, Vegetation och flora. Landskronatraktens Natur 4. Malmö.

Nyman, C. F. 1867-1868. Utkast till svenska växternas naturhistoria eller Sveriges fanerogamer. Örebro.

John Kraft

HOTADE SVENSKA KÄRLVÄXTER I SKÅNE. ÅRSRAPPORT 1988

1988		Livsmiljöer				Försvunna
Hotade arter	Summa	S	J	V	Ö	arter
Skåne	103	5	88	9	1	25
Sverige	160	14	123	14	9	36

S= Skogslandskap

J= Jordbrukslandskap

V= Vattenområden

Ö= Övriga miljöer

Hotade arter definieras som akut hotade och sårbara arter i Sverige enligt förteckning fastställd av statens naturvårdsverk den 5 september 1988.

Många kärlväxtarter är hårt trängda i det skånska landskapet. Av landets sammanlagt 160 hotade arter tillhör eller har 103 arter tillhört den skånska floran. Inom Skåne, som omfattar 2 % av landets yta, finns 2/3 (64 %) av landets samtliga hotade arter.

70 % av de 36 arter som försvunnit från Sverige har haft sin hemvist i Skåne. Av landets 73 akut hotade arter har 14 redan försvunnit från landskapet, 34 arter finns alltjämnt kvar.

Växterna är särskilt hårt trängda i det skånska jordbrukslandskapet. Mer än 70 % av det svenska jordbrukslandskapets hotade växtarter finns i Skåne. Totalt utgör denna artgrupp mer än hälften av samtliga hotade arter i landet!

Situationen för våra hotade växtarter i Skåne är 1988 allvarigare än någonsin och sämre än i alla andra landskap i landet. De hotade arternas situation återspeglar det hänsynstagande som jord- och skogsbruk och andra samhällssektorer visar Skånes flora.

Du och LBF - ansvarig för inventering och rapportering

Lunds Botaniska Förening (LBF) beslöt våren 1988 att åta sig ett kontinuerligt bevaknings- och rapporteringsansvar för hotade svenska kärlväxtarter i Skåne. Föreningen skall årligen avge rapport om tillståndet för vårt lands mest hotade och sällsynta växtarter i Skåne till floravårdsgruppen vid lantbruksuniversitetet i Uppsala, som på uppdrag

av statens naturvårdsverk samlar in och sammanställer motsvarande uppgifter från andra landskap i Sverige. Härigenom skall olika åtgärder effektivare kunna sättas in för att värna om just dessa arter. Projektet stöds ekonomiskt av Världsnaturfonden WWF.

Vad LBF kan åstadkomma för att bevara hotade arter beror helt på medlemmarnas välvilja att medverka i projektet. För de mest sällsynta arterna, som finns på några enstaka platser i landskapet har utsetts "faddrar", medan två eller flera personer gemensamt kan ta ansvar för att lämna rapporter om arter som förekommer på flera geografiskt spridda platser i Skåne. Projektet behöver ytterligare hjälp från flera personer i olika delar av landskapet för att långsiktigt kunna genomföra kartläggning och uppföljning av de hotade arterna. Se efter i artlistan vilken eller vilka arter som saknar faddrar och som Du eller Din flora-grupp vill hjälpa till med. Anmäl Dig snarast till artikelförfattaren!

Rapporter från sommarens inventering lämnas senast den 1 oktober till Göran Mattiasson, som för Botaniska Föreningen sammanställer materialet och översänder årsrapport till floravårdsgruppen i Uppsala. En första preliminär rapport lämnades till medlemmarna på Botaniska Föreningens möte i oktober 1988.

Hotade växtarter i Skåne

Statens Naturvårdsverk fastställde den 5 september 1988 en förteckning över i Sverige hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter av kärleväxter. De arter som förts till hotkategorierna 0 (försvunna arter), 1 (akut hotade arter) och 2 (sårbara arter) definieras enligt naturvårdsverket som hotade arter. Insamlingen av uppgifter i Skåne har 1988 i första hand inriktats på akut hotade arter och deras växtplatser.

34 akut hotade arter och 51 sårbara arter finns idag i Skåne. 18 av de hotade arterna har redan försvunnit från landskapet. Följande 85 arter skall kartläggas. * anger att ansvarig fadder finns för ifrågavarande art, ansvarig rapportör anges i samband med de kartlagda arternas statusbeskrivning.

Akut hotade arter, hotkategori 1

* naverlönn	<i>Acer campestre</i>
liten vildpërsilja	<i>Aethusa cynapium</i> ssp <i>agrestis</i>
klätt	<i>Agrostemma githago</i>
kamomillkulla	<i>Anthemis cotula</i>

selleri	<i>Apium graveolens</i>
spädnarv	<i>Arenaria leptocladus</i>
ängslost	<i>Bromus racemosus</i>
svartklint	<i>Centaurea nigra</i>
* stinkmålla	<i>Chenopodium vulvaria</i>
* jättefräken	<i>Equisetum telmateia</i>
kålsenap	<i>Erucastrum gallicum</i>
* klotullört	<i>Filago vulgaris</i>
* tysk ginst	<i>Genista germanica</i>
* ängskorn	<i>Hordeum secalium</i>
spjutsporre	<i>Kickxia elatine</i>
vårviol	<i>Lathyrus sphaericus</i>
* flytsvalting	<i>Luronium natans</i>
ädelmynta	<i>Mentha x gentilis</i>
* sandnörel	<i>Minuartia viscosa</i>
* kattmynta	<i>Nepeta catarica</i>
* tistelsnyltrot	<i>Orobanche reticulata</i>
väggört	<i>Parietaria officinalis</i>
* skuggbräken	<i>Polystichum Braunii</i>
* knölnate	<i>Potamogeton trichoides</i>
* bäckfräne	<i>Rorippa microphylla</i>
blomsterbjörnbär	<i>Rubus polyanthemus</i>
pyramidbjörnbär	<i>Rubus pyramidalis</i>
fältnarv	<i>Sagina apetala ssp. apetala</i>
småfrossört	<i>Scutellaria minor</i>
* kärnocka	<i>Senecio congestus</i>
* flikstånds	<i>Senecio erucifolius</i>
fältnocka	<i>Senecio integrifolius</i>
* ängssilja	<i>Silaum silaus</i>
* läkebetonika	<i>Stachys officinalis</i>

Sårbara, hotkategori 2

rosenlök	<i>Allium carinatum</i>
renkavle	<i>Alopecurus myosuroides</i>
taggkörvel	<i>Anthriscus caucalis</i>
klubbfibbla	<i>Arnoseris minima</i>
rutlåsbräken	<i>Botrychium matricariifolium</i>
brinklost	<i>Bromus commutatus</i>
* strandbräsa	<i>Cardamine parviflora</i>
raggarv	<i>Cerastium brachypetalum</i>
bantistel	<i>Cirsium canum</i>

ljungsnärja	<i>Cuscuta epithymum</i>
knippnejlika	<i>Dianthus armeria</i>
praktnejlika	<i>Dianthus superbus</i>
småtörel	<i>Euphorbia exigua</i>
stor ögontröst	<i>Euphrasia rostkoviana</i> ssp. <i>rostkoviana</i>
skärblad	<i>Falcaria vulgaris</i>
luddvärlök	<i>Gagea arvensis</i>
kärnäva	<i>Geranium palustre</i>
brunnäva	<i>Geranium phaeum</i>
grusnejlika	<i>Gypsophila muralis</i>
honungsblomster	<i>Herminium monorchis</i>
skogskorn	<i>Hordelymus europaeus</i>
dvärgjohannesört	<i>Hypericum humifusum</i>
åkerfibbla	<i>Hypochoeris glabra</i>
dansk iris	<i>Iris spuria</i>
* svarttåg	<i>Juncus anceps</i>
huvudtåg	<i>Juncus capitatus</i>
knölvial	<i>Lathyrus tuberosus</i>
vildris	<i>Leersia oryzoides</i>
strimfibbla	<i>Leontodon taraxacoides</i>
cypresslummer	<i>Lycopodium complanatum</i> ssp <i>chamae-</i>
skogslýsing	<i>Lysimachia nemorum</i> <i>cyparissus</i>
vit kattost	<i>Malva pusilla</i>
* strandsötväppling (1989)	<i>Mellilotus dentata</i>
pipstäkra	<i>Oenanthe fistulosa</i>
klintsnyltrot	<i>Orobancha elatior</i>
stor bockrot	<i>Pimpinella major</i>
svart bockrot	<i>Pimpinella saxifraga</i> ssp <i>nigra</i>
* spetsnate	<i>Potamogeton acutifolius</i>
smultronfingerört	<i>Potentilla sterilis</i>
* smalbladig lungört (1989)	<i>Pulmonaria angustifolia</i>
jättemöja	<i>Ranunculus fluitans</i>
källfräne	<i>Rorippa nasturtium-aquaticum</i>
ängssalvia	<i>Salvia pratensis</i>
kranssalvia	<i>Salvia verticillata</i>
flytsäv	<i>Scirpus fluitans</i>
borstsäv	<i>Scirpus setaceus</i>
åkersyska	<i>Stachys arvensis</i>
sommarklynne	<i>Valerianella dentata</i>
ölandskungsljus	<i>Verbascum densiflorum</i>
luddvicker	<i>Vicia villosa</i>
ekorrsvingel	<i>Vulpia bromoides</i>

Under 1988 har 20 av landskapets 85 hotade arter inventerats och kartlagts. Om Du, som tar del av denna redovisning, finner att materialet på någon punkt är ofullständigt mottar LBF med största tacksamhet varje kompletterande uppgift.

Naverlönn. *Acer campestre*

Naverlönnen förekommer som vildväxande på en plats i Sverige, en jordvall söder om Svedala. På vallen finns 54 träd.

Naverlönnen ingår i Svedala kommuns vapen. Kommunen har begärt att naverlönnen och dess växtplats skall fridlysas.

Rapportör: Anna-Maria Härstedt.

Strandbräsma. *Cardamine parviflora*

Strandbräsman är en ny art i den skånska floran och upptäcktes i Falsterbo 1984. Arten förekommer i en fuktig ängsmark; på sina växtplatser vid Vänern och Hjälmaran och i dess geografiska omgivningar uppträder strandbräsman normalt på översvämmade sjöstränder. Arten har under 1988 förekommit rikligt, i tusentals individ på sin växtplats i Falsterbo.

Rapportör: Allan Kristersson.

Stinkmålla. *Chenopodium vulvaria*

Förekomsten av stinkmålla på Falsterbohalvön har kartlagts under 1988. Arten som idag tillhör vårt lands sällsyntaste arter fanns 1988 i Skanör och Falsterbo i ungefär samma mängd som de senaste åren. I Falsterbo finns stinkmållan på en lokal och i Skanör på tre olika platser. Stinkmållan växer i trädgårdsland och på trottoarkanter.

Rapportör: Allan Kristersson.

Jättefråken. *Equisetum telmateia*

Jättefråken förekommer vildväxande på två platser i landet - båda i Skåne, dels på fastlandet vid Glumslöv och dels på Ven i Öresund. På Ven finns ett livskraftigt bestånd av jättefråken omfattande hundratals exemplar inom en yta av minst 50 x 50 meter. Fastlandslokalen är under igenväxning och beståndet bestod 1988 av totalt 8 individ. Jättefråken från Ven och Glumslöv finns inplanterad på ett par platser i Skåne.

Rapportör: John Kraft.

Klotullört. *Filago vulgaris*

Klotullörten förekommer i Sverige endast i Skåne och där på två lokaler. Klotullörten, som är 1-årig, är konkurrenssvag och bunden till sandig och grusig mark. På växtplatsen i Grönby, ett gammalt grustag, fanns

1988 ca 150 exemplar. Igenväxningen kommer på sikt att hota klotullörten. På den andra växtplatsen, en tomt i Kämpinge med ca 25 individ, är inte heller överlevnaden långsiktigt garanterad.

Rapportör: Alf Porenus.

Tysk ginst. *Genista germanica* Tysk ginst har en växtplats i Halland och en i Skåne. I Skåne upptäcktes den 1867 på sin nuvarande växtplats vid Finja väster om Hässleholm. Totalt finns 4 exemplar av arten i Skåne 1988.

Rapportör: Tord Holm.

Ängskorn. *Hordeum secalinum*

Ängskornet förekommer i Sverige endast i Skåne och där på strandängar inom två geografiskt skilda områden. På strandängarna söder om Landskrona återfanns 1988 endast två exemplar av ängskornet. Arten har gått starkt tillbaka på denna lokal under senare år.

Vid Foteviken förekommer ängskornet på tre olika platser. Exakta uppgifter om förekomst kan lämnas från ett område, där ängskornet förekom med 137 blommande strån inom en yta av 1 x 2 m, medan det på grund av betet är omöjligt att närmare ange mängduppgifter inom de andra båda större lokalerna.

Rapportör: John Kraft.

Svarttåg. *Juncus anceps*

Svarttåg växer i Sverige i kalkkärr och kalkfuktängar på sandigt underlag. Arten har 1988 påträffats i Dagstorps mosse och Stora Harrie mosse men inte i Stångby mosse (endast möjliga hybrider med svarttåg). Detta innebär att svarttåg numera finns på bara två platser i hela landet, båda belägna i västra Skåne.

I Dagstorp fanns 1988 160 styck blommande stänglar i 15-20 grupper inom en yta av 50 x 50 meter. Beståndets storlek i Stora Harrie mosse är mindre men kan på grund av betet inte närmare preciseras.

Rapportör: Sven Snogerup.

Flytsvalting. *Luronium natans*

Flytsvalting upptäcktes 1783 i V. Karup på Bjärehalvön, som idag är artens enda kända växtplats i landet. Under 1988 noterades ca 500 individ inom en yta omfattande ca 10 m². Som jämförelse kan nämnas att flytsvaltingen under 1960-talet förekom i ca 20 individ. Växtplatsen är belägen inom Bjärekustens naturreservat i anslutning till mycket artrika betesängar.

Rapportör: Mats Gustafsson.

Sandnörel. *Minuartia viscosa*

Sandnörel tillhör de konkurrenssvaga, ettåriga arter, som har gått starkt tillbaka sedan 1960-talet. Sandnörel är under 1980-talet enbart känd från en växtplats i landet, nämligen från Lyngsjö i Skåne. Under 1988 förekom arten sparsamt vid Lyngsjö.

Rapportör: Sam Skällberg.

Kattmynta. *Nepeta catarica*

Kattmynta iaktogs 1988 på två platser i Skåne; dels utanför Ignaberga, dels utanför Vankiva. På Ivön, där kattmynta påträffades 1983, har den inte kunnat återfinnas. På båda sina växtplatser förekommer kattmyntan i ett 10-tal exemplar. Arten är konkurrenssvag och känslig för igenväxning. Kattmyntan kom 1988 tillbaka på Vankiva-lokalen efter att ha varit borta 1987. Hjälpinsats från markägaren har tills vidare räddat arten på denna växtplats.

Rapportör: Tord Holm.

Tistelsnylrot. *Orobanche reticulata*

Tistelsnylroten förekommer i Skåne och Västergötland. I Skåne, där den upptäcktes 1974, finns idag tistelsnylroten i naturreservatet Rövarekulan på ett par platser.

Antal blommande individ av tistelsnylrot			
	Lokal 1	Lokal 2	Summa
1974	160	0	160
1983	0	200	200
1984	0	0	0
1985	100	175	275
1986	150	175	325
1988	35	160	200

Tistelsnylroten blommade 1988 med cirka 200 individ. Arten parasiterar på brudborste och kåltistel (*Cirsium heterophyllum* resp. *C. oleraceum*). Individantalet kan liksom hos andra snyltrötter växla starkt från år till år. Mest anmärkningsvärt är artens frånvaro inom hela området 1984.

Rapportör: Göran Mattiasson.

Skuggbräken. *Polystichum braunii*

Skuggbräken finns på två platser i Skåne och därutöver inte alls i Sverige.

Skuggbräken förekommer i ett exemplar i Örkelljunga, där den upptäcktes 1986. På Söderåsen finns skuggbräken på två olika men

närbelägna platser omfattande totalt 24 individer. Skuggbräken växer i ravindalarna på Söderåsen. Ras till följd av alltför stor besöksfrekvens är ett direkt och uppenbart hot mot kvarvarande individ av skuggbräken. Rapportör: Thomas Arnström, Janne Johansson.

Spetsnate, *Potamogeton acutifolius*

Spetsnate, som tidigare var känd från ett 15-tal lokaler i Skåne (1963), förekommer idag endast på en lokal i Bjäresjö. Spetsnaten, som växer i en liten vattensamling, förekom 1988 rikligt. Några blommor eller frukter konstaterades dock inte. Spetsnaten förekommer även utanför Skånes gräns, främst i Östergötland.

Rapportör: Håkan Wittzell.

Knölnate, *Potamogeton trichoides*

Knölnate upptäcktes 1926 på sin nu enda kända växtplats i Ö. Tommarp i Skåne. Detta är sannolikt artens enda lokal i Sverige.

Årets undersökning har inte entydigt klarlagt förekomsten av knölnate i Ö. Tommarp. Noggrannare undersökningar kommer att genomföras 1989. 1982 förekom arten rikligt på lokalen.

Rapportör: Håkan Wittzell, Bengt Örneberg.

Sandpyrola, *Pyrola rotundifolia* ssp. *maritima*

Sandpyrola har tidigare förekommit i Stångby mosse, där den upptäcktes 1962. Arten är utgången från området och tillhör därför inte längre Skånes flora.

Rapportör: Håkan Wittzell.

Bäckfräne, *Rorippa microphylla*

Bäckfräne förekommer på en lokal i hela landet. Växtplatsen ligger vid Södra Sandby öster om Lund. På sin växtplats finns bäckfräne på fyra olika platser i större eller mindre bestånd. Arten är delvis redan hårt trängd på grund av igenväxning till följd av ett alltför lågt betestryck. Minskar betet ytterligare kommer bäckfräne att snabbt försvinna från området och därmed också ur svenska floran.

Rapportör: Lennart Segerbäck.

Kärnocka, *Senecio congestus*

Kärnockan är en art på snabb tillbakagång. I landet förekommer den bara i Skåne. Kärnockan finns idag i två områden, dels vid Levasjön i nordöstra Skåne, dels utanför Ystad i sydöstra hörnet av landskapet. Vid Levasjön har kärnockan sitt starkaste fäste med flera tusen blommande exemplar. Kärnockan fanns 1978 på fyra olika lokaler

utanför Ystad. 1988 återfanns den på två av lokalerna. Från 1986 till 1988 har individantalet minskat kraftigt även inom dessa båda lokaler.

	1986	1988
Lokal 1:	ca 75 ex	10 ex
Lokal 2:	ca 50 ex	16 ex

Kärnockan har försvunnit från bl a naturreservatet Högsta mosse, Bysjön och Kiaby men påträffades 1985 i Häckeberga, där arten 1988 dock var utgången. Kärnockan är känd för att kunna dyka upp på nytt, gärna på fuktig och blottad mark.

Rapportör: Henrik Johansson, Göran Mattiasson, Kjell-Arne Olsson.

Flikstånds. *Senecio erucifolius*

Flikstånds finns på tre lokaler i Sverige, alla belägna i Malmöhus län.

1. Stångby med ca 150 blommande stjälkar.
2. Håslöv med ca 500 blommande stjälkar (naturminne).
3. Kungstorp med ca 1000 blommande stjälkar.

Flikstånds växer på väggkant, banvall, dikeskant och jordvall i jordbrukslandskapet.

Rapportör: Leif Runesson

Ängssilja. *Silaum silaus*

Ängssiljan finns idag på en enda	1966	65 ex
växtplats i Norden. Den är belägen	1970	34 ex
vid Dybeck; och där fanns under	1973	26 ex
1940-talet över 200 exemplar.	1976	21 ex
1988 fanns 15 individ varav 8 blom-	1979	19 ex
mande. Ängssiljans individantal minskar	1983	18 ex
sakta men säkert från år till år.	1984	21 ex
	1985	20 ex
	1986	18 ex
	1987	16 ex
	1988	15 ex

Rapportör: Anders Larsson, Göran Matthiasson

Humlesuga (läkebetonika). *Stachys officinalis*

Humlesuga ansågs under 1960- och 1970-talet förekomma i ett enda sterilt individ inom naturreservatet Kungsmarken utanför Lund. Botaniska trädgården vid Lunds universitet har från detta individ utvecklat nya plantor. Under våren 1988 utplanterades 63 nya humlesugor inom Kungsmarken.

Under 1980-talet har ytterligare tre växtplatser för humlesugan påträffats i Støhags-området. Detta är av särskilt intresse, eftersom den första tryckta lokaluppgiften från 1534 om vilda växter just är knuten till förekomsten av humlesuga i Støhag. På de tre lokalerna kring Støhag förekommer humlesugan med 8 (1987), 2 (1988) samt 17 (1986) individ.

Idag finns alltså humlesugan på fyra platser i hela landet.

Rapportör: Hans Larsson, Göran Mattiasson.

Mosippa. *Anemone vernalis*

Mosippan har sin enda växtplats i Skåne i Bålinge. Under 1988 iaktogs 14 individ varav 7 blommade. Fyndet är särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av att arten inte alls påträffades inom området 1987.

Mosippan tillhör varken de hotade, sällsynta eller hänsynskrävande växtarterna i landet enligt den förteckning statens naturvårdsverk fastställt. Likväl skall mosippan betraktas som akut utrotningshotad i Skåne och behandlas därefter. Mosippan är fridlyst. Detta exempel visar att naturvårdsverkets artlista måste kompletteras med ytterligare arter som kräver särskild hänsyn för att överleva i landskapet och som grundar sig på förhållandena i Skåne.

Rapportör: Leif Sigbo.

Avslutningsvis vill jag och Lunds Botaniska Förening tacka alla dem som på olika sätt medverkat till att genomföra 1988 års kartläggning av hotade svenska kärlväxtarter i Skåne. Under 1989 gäller det dels att följa upp de redan kartlagda arternas utveckling, dels att utvidga projektet till att omfatta ännu flera arter. För att klara detta behövs all hjälp i fortsättningen. Vill Du hjälpa till eller vill Du utvidga Din verksamhet inom projektet - kontakta

Göran Mattiasson
Torkel Höges Gränd 15
223 75 Lund
Tel.: 046 - 12 99 35

NORDISKA MYKOLOGISKA KONGRESSEN 1988

Sigvard Svensson

1988 var det åter dags för nordiska mykologer att träffas för kongress, ett evenemang som går av stapeln vartannat år växelvis i de nordiska länderna, Island hittills undantaget. Denna, den nionde i ordningen, arrangerades av Foreningen till Svampekundskabens Fremme i Danmark och var förlagd till Rønshoved Højskole, nära Padborg längst ner i Sønderjylland den 19 - 24 september. Deltagare kom även från England,, Nederländerna, Skottland, Västtyskland och Österrike .

På det dagliga programmet stod mat, exkursioner, frokost, øl, bestämningsarbete, mat, mer øl, föreläsningar, kaffe, social samvaro och ännu mer øl. (Till råga på allt hade man inköpt elefantølen i Västtyskland, för där såldes den i halvlitersburkar och var billigare.)

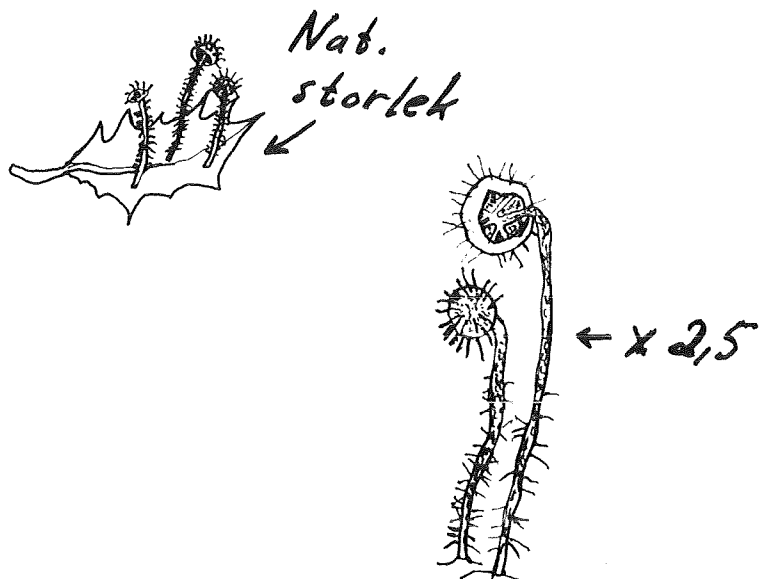
Namngivningen följer, såvitt möjligt, **Svenska svampnamn** av Nils Lundqvist och Olle Persson (1987),

Exkursioner och svampfynd

Redan när jag anlände på måndagskvällen fanns en hel del svamp insamlad, bestämd och utställd i den till laboratorium och utställningssal omgjorda aulan. Som alltid när många mycket kunniga mykologer samlas, hittas och bestäms många sällsynta eller sällan sedda arter. Den djävulssoppen närstående och vackert röda ädelsoppen *Boletus satanoides* väckte kanske mest uppmärksamhet första dagen, i konkurrens med bland annat den besynnerliga lilla "järneksbroskingen" *Marasmius hudsonii* (se figur nästa sida).

Flertalet exkursioner gick till ädellövskogar och planterade barrskogar i det sydskanelika Sønder-Jylland. När jag insåg hur lite skogar som fanns tillgängliga för danskarna, och hur utarmade av "skogsmisbruk" dessa skogar ofta är, förstår jag bättre att danska mykologer anser att Skåne är vilt! Tyvärr ser ju utvecklingen i skogbrukshänseende ut att gå åt samma håll här hemma, men vi får hoppas att denna utveckling kan stoppas, och än så länge får vi ju gå var vi vill. Det får man inte i Danmark.

Hur som helst hittades nog med svamp för att hålla oss sysselsatta med mikroskopering och slående i floror och monografier. Bland allt som

Den lilla, 1-2 cm höga, bruna broskingen *Marasmius hudsonii* växer uteslutande på fallna blad av järnek (*Ilex aquifolium*). Med sina långa, styva och svarta utskott (setae) på både hatt och fot, ser den ut att föra substratets taggighet vidare och skulle kunna tolkas som ett bevis för den gamla signaturläran. Arten följer järnekens utbredning och har sina närmaste förekomster på Sønder-Jylland

hittades kan nämnas riskorna *Lactarius quieticolor* (en sydlig blodrisk; första fyndet för Skandinavien) och *L. fluens*. Den sistnämnda är lik vår vanliga **grönrisk** (*L. blennius*), växer likt den också i bokskog, och förekommer sannolikt även i Skåne.

Den i mitt tycke intressantaste utflykten gick till Rømø på västkusten. Ön ligger i norra delen av det tidvattenpräglade marskland som på danska benämns "Vadehavet" och som sträcker sig söderut t.o.m. Västfrisiska öarna. Hela området är av oerhört stor betydelse för det marina livet i Nordsjön och internationellt mycket viktigt för flyttande och övervintrande and- och vadarfåglar.

Målet för de flesta denna dag var de stora *Ammophila* -bevuxna sanddynsområdena med sin säregna svampflora. Hit hör **dynstinksvampen** (*Phallus hadriani*) som fanns i stora mängder och fotograferades flitigt. (Den förekommer sällsynt också härhemma, t.ex. på Falsterbohalvön, där jag fann den i oktober 1988.) Andra arter som föredrar denna extrema miljö är **dynspröding** (*Psathyrella ammophila*), **dynskål** (*Peziza ammophila*) och en vaxskivling, *Hygrocybe conicoides*. En liten oansenlig brödkorgssvamp med svarta peridioler, *Cyathus stercoreus*, växte på gammal harspillning och var inte tidigare funnen på Rømø.

Den som är intresserad av ytterligare information om denna svampflora hänvisas till Olof Anderssons år 1950 publicerade "Larger fungi on sandy grass heaths and sand dunes in Scandinavia" (Bot. Notiser, suppl.2(2)) eller till Steen A. Elbornes nyligen publicerade artikel "Danske klitsvampe" i SVAMPE 19 (1989).

Föreläsningar

Tisdags- och onsdags-kvällarna upptogs av korta föreläsningar om aktuella forskningsprojekt och -problem. Allt mellan förekomsten av mykorrhizasvampar i contortatallsbestånd i Sverige och nya synsätt på sopparnas fylogeni med hjälp av kladistik, behandlades.

Torsdagskvällen ägnades helt åt skydd av hotade arter och arbetet med att få fram hotlistor, ett arbete som är mycket olika långt gånget i de nordiska länderna. Inte oväntat ligger Finland i täten, men Sverige ligger jämförelsevis väl framme på det här området.

Nordic Macromycete Flora

Sista kvällen inleddes med en redogörelse för hur arbetet med den nya nordiska storsvampfloran framskridit. Projektet startades redan i slutet av 70-talet, men har blivit starkt fördröjt bland annat på grund av nomenklatoriska problem. Nu verkar det emellertid börja röra på sig, och den första delen (volym 2) omfattande skivlingar och soppar beräknas komma ut 1989. Volym 1 omfattar resterande storsvampar och kommer troligen 1990. Upplagan kommer att bli förhållandevis liten och man satsar på att omgående starta revideringen med sikte på en andra upplaga om c:a fyra år.

Nästa kongress

arrangeras av Göteborgs svampklubb och trolig lokalisering blir Dalsland. Anders Bohlin hälsade alla välkomna till Sverige 1990, och "mellanårs"-resor till Skottland och Island diskuterades. Sedan vidtog en mycket rolig underhållning med alla deltagare inblandade.

Och det blir säkert lika roligt 1990 !

Tack

Ett stort tack till Lunds Botaniska Förening, för det stipendium som gjorde det möjligt för mig att åka till Rønshoved.

PUGGEHATTEN - MYKOLOGISK FÖRENING PÅ SKÅNSKT SUSTRAT.

Sigvard Svensson

Under hela 80-talet har svampintresset bara vuxit, inte minst märkbart för oss som fungerat som cirkel- och kursledare. Glädjande nog har också många så småningom fått ett mer botaniskt intresse för svamp och i mars 1986 ansåg vi tiden vara mogen att starta en svampklubb och Puggehatten såg dagens ljus.

Till en början fungerade föreningen mycket informellt och utan styrelse. Men efterhand som medlemstal och ambitioner växte insåg vi att en formalisering var nödvändig. Stadgar antogs, namnet ändrades till "Puggehatten - Mykologisk förening" och en styrelse valdes vid ett konstituerande möte i november 1987.

Det första riktiga årsmötet har just (februari -89) hållits och hela styrelsen omvaldes: Sigvard Svensson, Lund (ordf.), Ulf Olsson, S. Sandby (v.ordf.), Ragnhild Bengtsson, Hurva (sekr), Ingemar Robertsson, Tomelilla (kassör) och Maria Hagdahl-Faström, Furulund. Bernt Hägg, Malmö, och Arne Mattson, Dalby, är suppleanter.

Verksamhet

Puggehatten är en svampklubb som är inriktad på mykologi, d.v.s. det vetenskapliga studiet av svamparna, utan att för den skull bortse från de ätliga.

Trots föreningens ringa ålder fick vi redan 1988 förtroendet att organisera Sveriges Mykologiska Förenings årsmöte och "mykologvecka". Ett evenemang som både organisatoriskt och f a mykologiskt blev en succé.

Föredrag och ett stort antal exkursioner bildar basen i verksamheten och annonseras i medlemsbladet "Puggehatten" som f n kommer ut två gånger/år och har ett blandat innehåll.

Vår viktigaste uppgift anser vi vara att öka kunskapen om den skånska svampfloran. I skarp kontrast till landskapets kärlväxtflora är svampfloran mycket dåligt känd. Vi vet att artrikedomen är stor och att andelen sydliga och värmekrävande arter är betydande. Därmed kan vi också anta att det i Skåne finns ett stort antal hotade arter.

För att få fram saknad kunskap ämnar vi nu starta en inventering av Skånes svampar. Planering och förberedelser har pågått i drygt ett år och 1988 prövades blanketter och bearbetningsrutiner. Att inventera svamp kan vara besvärligt, men samtidigt är kunskaperna om även vanliga arters utbredning så bristfälliga, att även du som bara känner igen ett fåtal arter kan komma med viktig information. Vi hoppas att många vill hjälpa till med smått och stort. Mer detaljerad information kommer framöver i bl a SBT och vid speciella informationsträffar. Du kan också kontakta författaren , om du är intresserad.

Medlemskap

Enklast blir du medlem genom att sätta in medlemsavgiften, **25:-**, på föreningens postgiro 12 10 34 - 3. Glöm inte ange avsändare och telefon!

Vill Du kontakta föreningen brevlades skriver Du till:

Puggehatten - mykologisk förening
Botaniska muséet
Östra Vallgatan 18
223 61 Lund.

Du kan också ringa till författaren kvällstid, telefon 046-11 07 16

GRÄS OCH OGRÄS I BLEKINGE.

Ulf Lundgren

Denna uppsats är en förkortad och omarbetad version av ett C-kursarbete i systematisk botanik på biologlinjen vid Lunds universitet. Större delen av detta arbete grundar sig på äldre litteratur om Blekinges flora. Sedan början av 1800-talet har inte mindre än sex blekingefloror givits ut och dessa ger en viss möjlighet att följa de enskilda arternas talrikhet under olika tider.

I torvmossor har man funnit fragment av gräs i Blekinge sedan Allerödsperioden (c:a 9 000 - 10 000 BC). Inlandsisen hade då varit borta i ungefär tusen år. Sannolikt hade gräs av olika slag vandrat in tätt efter den retirerade iskanten. Relikter från den tid då Blekinge hade ett arktiskt klimat är t ex fjällnejlikan *Viscaria alpina*, som ännu finns på berghällar i östra Blekinge. Däremot är de förekomster av fjällgröe *Poa alpina*, som i sen tid påträffats i Blekinge, med all sannolikhet inkomna med människans hjälp.

De första identifierade gräsen, de från Allerödsperioden, tillhörde släktena *Agropyron* och *Elymus*. Från preboreal tid (c:as 8 000 BC) känner man släktet *Glyceria* (Berglund 1966). När människan började odla jorden i neolitisk tid (landnam-skedet, 2 800 - 2 500 BC) öppnades skogarna och gräsen fick ökat utrymme. Åkerbruket medförde en tilltagande spridning av kulturgynnade arter, men också införsel av nya. Vete *Triticum* och korn *Hordeum* har påträffats vid pollenanalyser i torvlager från neolitisk tid. Råg *Secale* torde ha odlats i början av järnåldern (c:a 300 BC) och havre *Avena* dyker upp ett par hundra år senare (Berglund 1966).

Floror

Den första blekingska floran utgavs av G. Casten Aspegren 1823. Aspegren var en självlärd botanist som till vardags arbetade som kronobagare i Karlskrona. Hans flora är en trevlig framställning av Blekinges vegetation. Totalt omfattar boken 1665 olika arter, inkluderande mossor, lavar och högre växter. Antalet gräs var 67 st.

Aspegren dog redan 1828, knappt 37 år gammal. Fram till sin död hann han samla ytterligare uppgifter om Blekinges flora. Dessa anteckningar och herbarieark omhändertogs av Alexis Edvard Lindblom vid Lunds universitet, som publicerade uppgifterna tillsammans med egna upptäckter i Kongl Vetenskaps Academiens Handlingar för år 1830. Därmed uppgick antalet fanerogamer i Blekinge till 788.

Lektorn vid Carlskrona Högre Elementarläroverk C.A. Gosselman utgav först 1861, sedan 1865 en flora över Blekinges "fanerogamer och bräkenväxter". Här har jag endast använt mig av floran från 1865. Denna flora är främst ägnad för skolbruk och uppgifterna om förekomst är ofta sparsamma eller finns med som fotnötter. Arternas frekvens anges ibland med "r" för rar eller "a" för allmän, men ofta saknas någon sådan angivning. Antalet gräs var 75.

Fredrik Svanlund var till yrket telegrafkommisarie i Karlskrona och utgav sin förteckning över Blekingens fanerogamer och ormbunkar 1889. Svanlund har endast med vilda växter, eller "sådana, som bibehållit sig förvildade under längre tid". Han är oftast kortfattad, men får i regel med det väsentliga om arternas förekomst. Frekvens anges på alla arter (troligen enligt samma skala som följande). Antalet gräs hade nu minskat till 71.

Carl Gustaf Westerlund var född i Ronneby och hans flora är begränsad till Ronnebytrakten. Den utkom 1890, och samma skrift behandlar också området fauna. Hans flora har medtagits i jämförelsen eftersom den så utförligt redogör för förekomsten av de enskilda arterna inom ett område. Antalet gräs var 60. Frekvensen angavs enligt följande skala:

sällsynt (r)
 tämligen sällsynt (t.r.)
 flerstädes (flerest.)
 här och där
 där och hvar
 tämligen allmän (t. allm.)
 allmän

Från 1900-talet finns två floror, båda utgivna av Björn Holmgren, från 1921 och 1942. I dessa medtogs nu även adventivarter och antalet gräs steg därför till 105 i den första floran och 122 i den andra. Holmgren tillämpar en femgradig frekvensskala enligt följande i båda flororna:

allmän (a.)
 tämligen allmän (t.a.)
 flerstädes (fl.)
 tämligen sällsynt (t.s.)
 sällsynt (s.)

Adventiver

Många arter har införts av människan, antingen detta varit avsiktligt eller oavsiktligt. Gräs kan ha importerats för att ge föda åt djur eller människor eller för att bli en prydnad i trädgårdar. De flesta arter som oavsiktligt hamnat i Sverige, t ex med utsäde eller med barlast i gamla

tiders fraktfartyg, försvann ganska snart när konkurrensen från de inhemska arterna blev större. Flera arter har emellertid blivit fullt naturaliserade och betraktas ofta som inhemska. Björn Holmgren hade 1941 en artikel i Botaniska Notiser som handlade om Blekinges adventiv- och ruderatflora. I den skriver han bl a följande:

"På de senare åren har invandringen tagit större proportioner än förr. Trafiken över hamnarna har varit intensivare än förut, och framför allt har oljefabriken i Karlshamn skänkt värdefulla tillskott till floran. Som råvara för oljeframställningen används sojaböner, som införs sjövägen. Med lasterna följa förutom sojaböner en hel del andra frön, som ger upphov till en högst intressant flora på kajerna och de närmaste områdena kring fabriken. En omständighet som särskilt gynnat adventivfloras kamp för sin existens har varit de klimatiska förhållandena under åren närmast före 1940. Ett annat intressant kapitel ifråga om Blekinges adventivflora är det samband den har med vägväsendets utveckling under de senaste åren. De nylagda vägarnas slänter besås med gräsfrö, ofta nog utländskt sådant av billigare slag och därför i hög grad orent. På dessa vägslänter har i karlskronatrakten här och där gjorts en del fynd. De sålunda inkomna arterna ha emellertid i allmänhet visat sig icke kunna bestå i konkurrensen."

Pedersen (1974) indelar de naturaliserade gräsen i Danmark i tre grupper, vilket kan vara av intresse att nämna eftersom arterna ofta är av Syd- eller Mellaneuropeiskt ursprung och har ungefär samma historia i Sydsverige. För grupperna 2 och 3 anges årtalet då de först påträffades i Danmark och som jämförelse första fyndet i Sverige enligt Hylander (1970):

1. Naturaliserade, tidigt införda arter.

Apera spica-venti

Avena strigosa

Bromus arvensis

Bromus secalinus

Bromus sterilis

Echinochloa crus-galli (känd från järnåldern)

Festuca pratensis

Hordeum murinum

Lolium perenne

Phleum pratense

Poa annua

Setaria viridis

2. Naturaliserade, införda i nyare tid	
<i>Anthoxanthum puelli</i> (1872)	Uppland 1864
<i>Bromus commutatus</i> (1801)	Skåne före 1839
<i>Bromus erectus</i> (1801)	Skåne 1817
<i>Bromus inermis</i> (1888)	-
<i>Bromus tectorum</i> (1850, kanske 1767)	-
<i>Digitaria ischaemum</i> (1845)	-
<i>Trisetum flavescens</i> (1767)	Östergötland 1829
3. Naturaliserade kulturflyktingar	
<i>Festuca heterophylla</i> (1869)	-
<i>Hordeum jubatum</i> (1867)	Uppland 1880talet
<i>Lolium multiflorum</i> (1845)	-
<i>Poa chaixii</i> (1854)	Skåne 1882

Samtliga här uppräknade arter har påträffats i Blekinge. Flertalet av dem är dock mer eller mindre sällsynta - såvida de inte odlas i något sammanhang.

De odlade gräsen

Förutom sädeslagen odlas gräs för att ge foder åt djur eller för att "klä" olika typer av grönytor. I frökataloger kan man hitta vilka arter som kommer till användning för t ex vallodling eller till gräsmattor. I Svalöfs sortlista för 1981 marknadsförs följande vallgräs:

Festuca pratensis, ängssvingel
Festuca rubra, rödsvingel
Lolium perenne, engelskt rajgräs
Lolium multiflorum, italienskt rajgräs
Poa pratensis, ängsgröe
Dactylis glomerata, hundäxing
Bromus inermis, foderlost
Phleum pratense, timotej

Weibulls gräsfröblandningar innehåller följande arter:

Festuca rubra, rödsvingel
Festuca trachyphylla, hårdsvingel
Festuca ovina, fårsvingel
Lolium perenne, engelskt rajgräs
Poa pratensis, ängsgröe
Agrostis tenuis, rödven
Agrostis stolonifera, krypven

Utöver dessa numera förfinade sorter kunde man i det gamla bonde-landskapet använda sig av flera andra arter. I tex "Svenska växternas naturhistoria" (Nyman 1867-68), som finns i faksimilutgåva, kan man läsa om användbarheten hos många arter bl a följande:

Poa trivialis, kärrgröe: "...smakligt och lent bete för kreaturen, liksom ett godt, på tjenlig jord temligen rikligt hö."

Deschampsia caespitosa, tuvtåtel: "...ett bland de mest gifvande bättre grässlagen på våra något fuktiga naturliga ängar; den utgör der ofta halfva hömassan. Tuvtåtels odling lönar sig bäst på god ängsmark eller på igenlagda trädesåkrar."

Holcus lanatus, luddtåtel: "...ett bland de bästa fodergräs i södra och medlersta Sverige, såväl genom sin rika afkastning som smaklighet för all slags boskap... Sås helst på hösten tillsammans med Hvitklöver, Tuvtåtel o.d."

Arrhenatherum elatius, knylnhavre: "...ger ett godt och ymnigt bete och betydlig höskörd... Bra till konstiga ängar och sås bäst om hösten tillsammans med Hvitklöver, Ängssvingel eller Timotej. Fröen är goda till gryn..."

Avenula pubescens, luddhavre: "...godt betesgräs, som sås bäst om hösten tillsammans med andra grässlag."

Agrostis stolonifera, krypven: "Denna art är det egentliga Fioringräset, som en tid var så berömdt (särdeles till foder) och omskrivet."

Bland de odlade eller kulturgynnade gräsen finns några som ökat betydligt sedan i början av 1800-talet. Det gäller t ex *Holcus mollis* (lentåtel) och *Arrhenatherum elatius* (knylnhavre). Om knylnhavret skriver också Nyman redan 1867-68 att det "på Linnés tid tyckes varit vida mindre spridt än nu". I de blekingska flororna avspeglar detta sig på följande sätt:

Holcus mollis, lentåtel

Aspeg. Sällsyntare i lundar, vid Gredby, Torhamn, osv.

Goss. Lund. r: Kristianopel, Fågelmara, Chamn och flerestädes i västra Bl.

Svl. Lund., löfskog i kusttr. h.o.d. ss. Knopel, Fogelmara, Torhamn, Lyckeby, Micklamo, Gredby, Djupadal, Khamn, Mörrum, Elleholm osv.

West. r. Karön, Djupadal.

Hgn I fl.

Hgn II t.a. Cirka 170 lokaler, däribland ett 50-tal innanför kust-området.

Arrhenatherum elatius, knylhavre (Syn. *Avena eliator*)

Aspeg. Bland buskar och berg i skärgården.

Goss. Äng. r.

Syl. Torra äng., back., i strandbygden, hafsstr. t.a. eljest m.a.

West. Allmän

Hgn I Vid kusten t a., eljest m.a.

f. *biaristatum*: Kungsholmen (C Blom BN 13), Ronneby (LBM).

f. *commune*: Kungsholmen (C Blom BN 13).

Hgn II Kusttrakten t.a.

Avenula pratensis, ängshavre (Syn. *Avena p.*, *Helictotrichon p.*)

Aspeg. På ängar sällsynt.

Goss. Äng.

Syl. Torra äng., betesm. i kusttrakten t.a., eljest m.a.

West. r. Djupadal, Fornanäs, Bustorp (Lb).

Hgn I Kusttrakten t.a., eljest m.a.

Hgn II Kusttrakten t.a., i övrigt t.s. Lokaler innanför kusttrakten: 10 st.

Ogräsen

"Ogräs kallas de växter, som mer och lättare växa i åkren, än vi dem ästunda." Så lyder Linnés definition av ogräs i Skånska resan från 1749 (Linné 1751). På rätt plats kan kanske det mest förhatliga ogräs vara till nytta. G. Casten Aspegren hade en serie artiklar om ogräsen i Blekinges åkrar i Blekinge läns Hushålls-tidning från år 1817 där han försöker förklara deras nyttiga användande. Till ogräsen hör naturligtvis växter ur många systematiska taxa, men jag begränsar mig här till de egentliga gräsen (familjen Poaceae). Aspegren behandlar inte mindre än 70 olika arter varav åtta gräs (hönshirs, grönhirs, åkerkösa, råglosta, renlosta, vass, engelskt rajgräs och kvickrot).

Om hönshirset *Echinochloa crus-galli* och råglosta *Bromus secalinus* skriver Aspegren:

"*Panicum Crus galli*, Hönshirs, Klasagräs, är ett årligt (annuelt) gräs som sällsynt finnes i sommarsåden. Såsom dess frön äro mycket mjöliga, ätas de gerna af höns och svin, till hvilkas föda de genom harpning kunna frånskiljas den säd hvaruti de finnas i öfverflöd: de äro för öfrigt ej skadliga för menniskor, kunna gerna malas till mjöl, och måhända äfven med någon fördel på lös åker utsås, emedan de lämna nog många och fylliga korn."

"*Bromus secalinus*, Råglosta, Svingel, Sw. N:o Botan. 204. Ett annuelt allmänt känt ogräs, i synnerhet bland rågen. Ätes väl grönt af kreaturen och fröet af husdjuren, men kan aldrig recommenderas."

Angående råglostan kände sig redaktionen för Hushållstidningen förelädd att göra följande kommentar, vilken speglar förhållandena på den tiden och belyser botanikens framsteg: "Fröet, som äfven kallas Mjöldrygor, synnerligen det som finnes uti Finnrågen, sådd på Swedjeland, anses i wåtår hafva varit orsaken till den svåra scasmodiska sjukdom, som här kallas Dragsjukan och hvilken Doct. Öller i sin Beskrifn. om Jemshög, sidan 342, beskriver."

Även om ogräset framför alla andra, kvickroten *Agropyron repens* fann Aspegren mycket gott att säga. Bl a kunde rötterna torkas och malas till mjöl att användas i nödröd eller kunde man av de friska och rensade rötterna brygga en dricka, som dock "i afseende drickats sötna, tål mer humla än vanligt". Aspegren slutade sin långa utläggning om kvickroten med orden: "så stor är nyttan af detta ogräs, hvilket i allmänhet liksom för-tungar hvarje företagande till annan odling".

Sedan Aspegrens tid har många "ogräs" minskat betydligt i antal som en följd av de ändrade förhållandena inom jordbruket med bl a ökad mekanisering, utsädesrensning och bruk av bekämpningsmedel. Flera arter i denna grupp anges av Projekt Linné som hotade, i den mån de inte redan har försvunnit. Råglostan som ännu under första delen av 1900-talet angavs som tämligen allmän av Holmgren är nu troligen helt försvunnen. Senast uppgavs den från Åryd, öster om Karlshamn 1949 (Nilsson & Gustafsson 1979). Andra arter som miskat kraftigt är purrhavre *Avena strigosa* och flyghavre *Avena fatua*, båda tidigare besvärliga ogräs. Linrepet *Lolium remotum* anses vara helt försvunnet från Sverige och sågs i Blekinge senast 1924 vid Rosenholms station mellan Nätraby och Karlskrona (Nilsson & Gustafsson 1979). Därrepet *Lolium temulentum* har till skillnad från linrepet aldrig nått någon större spridning i Blekinge, Blekingeflororna ger följande bild av dessa arter:

Avena fatua Flyghavre

Aspeg. Besvärligt ogräs bland säden.

Goss. Åkrar. v. *intermedia*: Kronskal glatta eller med mycket få hår.

Syl. Åkr. mångenst.

West. Flerst.

Hgn I t.s. 8 lokaler.

Hgn II s. 9 lokaler.

Avena strigosa Purrhavre

Aspeg. Allmän i västra delen av länet.

Goss. Åkrar, r: Ckrona, Chamn och flerestädes i västra Blekinge.

Svl. Åkr., odl. st. h.o.d. ss. Kkrona, Rödebyholm, Spjutsbygd o. flerst. i v Bl.

West. -

Hgn I s. 6 lokaler.

Hgn II s. Rödeby; Rödebyholm (Svl.), Spjutsbygd (N.J. Sch. BN 78); Karlshamn (Gosselm. Fl.); Mjällby (Aspegr. H.).

Bromus secalinus Råglosta

Aspeg. Allmän i åkrar. Förekommer både med och utan borst.

Goss. Åkrar allmän.

Svl. -

West. Allmän.

Hgn I t.a.

Hgn II t.a.

Lolium temulentum Därrepe

Aspeg. Högst sälsynt bland säden.

Goss. Åkrar. Rar. Stumholmen (Asp), Lyckeby, Risatorp (Lindblom), etc.

Svl. Odlade ställen, åkrar. Rar. Stumholmen, Lyckeby, Mölletorp Augerum, vid Härasjön och Rödebyholm Rödeby, Risatorp Ronneby.

West. Rar. Risatorp (Lindblom).

Hgn I. s. 8 lokaler.

Hgn II s. Lösen: Lyckeby (Gosselm. Fl.), Knösö (RM); Augerum: Mölletorp, Beseboda (J. Ank. Ant.); Sturkö: (J. Ank. Ant.); Rödeby; vid Härasjön, Rödebyholm (Svl. BN. 86); Karlskrona: Vämö (Hgn), Stumholmen (Gosselm.) Fl.); Ronneby: Risatorp (Lindblom), Angelskog (Söd.). - Adventiv.

Lolium remotum Linrepe

Aspeg. *L. arvense* .Bland lin osv.

Goss. *L. linicola*. Linåkrar.

Svl. Linåkrar. Tämligen allmän.

West. *L. linicola*. Rar. Risanäs.

Hgn I fl. 5 lokaler.

Hgn II s. Lösen: Verkö (J. Ank. Ant), Rosenholm (Hgn); Augerum: Mölletorp (UBM); Karlskrona: (RM), kyrkogården (Hj. Hyl.); Nättraby: Gredeby (UBM); Ronneby: Risanäs (C. G. West.).

Man kan notera att det i Holmgrens floror dröjer kvar uppgifter från föregångarna, och nedgången hos de olika arterna kan ha börjat tidigare än en yttlig blick ger vid handen. Uppgifterna om purrhavret i Hgn II är t ex alla äldre uppgifter från 1800-talet och beträffande råglostan kan man misstänka att beteckningen t.a. följt med en smula slentrianmässigt.

Tyvårr är den modernaste floran redan 40 år gammal och arternas aktuella status framgår därför inte. Intervjuer med blekingebotanister skulle kanske kunnat komplettera bilden. Det pågående projektet "Blekinges flora" kommer förhoppningsvis att peka på vilka andra arter som kan vara hotade av förändringarna i kulturlandskapet. Det kan gälla t ex *Echinochloa crus-galli*, *Digitaria ischaemum*, *Setaria virides* eller *Aira caryophyllea* (hönshirs, fingerhirs, grönhirs eller vittätel).

Använda förkortningar

<u>Aspeg.</u>	Aspegren 1823. Försök till en Blekingesk Flora.
<u>Goss.</u>	Gosselman 1865, Blekinges Flora.
<u>Svl.</u>	Svanlund 1889, Förteckning öfver Blekinges fanerogamer och ormbunkar.
<u>West.</u>	Westerlund 1980. Bidrag till kännedom Ronnebytraktens fauna och flora.
<u>Hgn I</u>	Holmgren 1921, Blekinges fanerogamer och kryptogamer.
<u>Hgn II</u>	Holmgren 1942, Blekinges Flora.
LBM	Lunds Botaniska Museum
UBM	Uppsala Botaniska Museum
FM	Riksmuseum
BN	Botaniska Notiser
Aspgr. H.	Aspegrens herbarium.
Lb.	Lindblom 1830, Bidrag till Blekinges flora.
L. Ank. Ant.	J. Ankarcronas floristiska anteckningar 1853, 1854, 1855. (Ankarcrona 1855).
N. J. Sch.	N. J. Scheutz. (bl a 1875 och 1885).
Söd.	Södergren (ung samtidig med Holmgren).
Hj. Hyl.	Hjalmar Hylander (ung samtidig med Holmgren).

Litteratur

Floror om Blekinge

- Aspegren, G. C., 1823. Försök till en Blekingsk Flora. Carlskrona.
- Gosselman, C. A. 1865. Blekinges Flora - eller systematisk förteckning på de i Blekinge vildt växande fanerogamer och bräkenväxter. Andra upplagan. Lund.
- Svanlund, F. 1889. Förteckning öfver Blekings fanerogamer och ormbunkar. Med uppgift på växtlokaler och geografisk utbredning. Karlskrona.
- Westerlund, C.G.1890. Bidrag till kännedomen om Ronnebytrakens Fauna och Flora. Uppsala.
- Holmgren, Bj. 1921. Blekinges fanerogamer och kärnkryptogamer. Karlskrona.
- Holmgren, Bj. 1942. Blekinges Flora. Karlskrona.

ÖVRIG LITTERATUR

- Ancarcrona, J.W.1855. Bidrag till Blekinges Flora. — Nya Botaniska Notiser 1855: 173-175.
- Aspegren, G. C. 1817. Om ogräsen i Blekinges åkrar. Ett försök att förklara deras nyttiga användande. — Blekinge läns Hushålls-tidning n:o 12 etc. s. 91-95.
- Berglund, B. E. 1966. Late-Quaternary vegetation in eastern Blekinge, South-eastern Sweden. Lund.
- Gustafsson, L-Å & Nilsson, Ö. 1979. Projekt Linné rapporterar. — Sv. Bot. Tidskr. 73: 93-105.
- Gustafsson, L-Å. & Nilsson, Ö. 1981. Hotade växter i Sverige. En lägesrapport. — Fauna och Flora 76: 49-66.
- Hansen, A. 1974. Gramineernes udbredelse i Danmark. Ikke-naturaliserede arter. — Botanisk Tidsskrift 68: 345-357.
- Holmgren, Bj. 1941. Några anteckningar om Blekinges adventiv- och ruderatflora. — Botaniska Notiser 1941: 65-98.
- Hultén, E. 1950 och 1971. Atlas över växternas utbredning i Norden. Stockholm.
- Hylander, N. 1943. Die Grassameneinkömmlinge Schwedischer Parke. Mit besonderer berücksichtigung der *Hieracia silvaticiformia*. Uppsala.
- Hylander, N. 1970. Första litteraturuppgift för Sveriges vildväxande kärlväxter jämte uppgifter om första svenska fynd. Förvildade eller i senare tid inkomna växter. — Suppl. till Sv. Bot. Tidskr. 64.
- Lindblom, A. E.1830. Bidrag till Blekings Flora. — Kongl. Vet.-acad.

- Handlingar för år 1830. s. 227-254. Stockholm.
- Linné, C. 1751. Skånska resa... Stockholm.
- Nyman, C.F. 1867-68. Utkast till svenska växternas naturhistoria eller Sveriges Fanerogamer. Örebro. Faksimil utgiven 1980 på Gidlunds förlag.
- Scheutz, N. J. W. 1865. Spridda bidrag till Sveriges flora. — Botaniska Notiser 1875: 161-166.
- Scheutz, N. J. W. 1885. Spridda växtgeografiska bidrag. Botaniska Notiser 1885: 161-168.
- Svalöfs sortlista 1981.
- Weibulls trädgårdshandbok 1982.

ÖNSKAS KÖPA

Äldre svensk botanisk litteratur, huvudsakligen från 1700- och 1800-talet. Jag är även intresserad av lantbrukslitteratur från samma period. Speciellt söker jag Botaniska Notiser från 1840- 1860- och 1870-talet. samt från 1900-talets första decennier. En annan tidskrift som jag är på jakt efter är Svenska Mosskulturföreningens Tidskrift, främst från perioden 1886-1890. Sistnämnda tidskrift tycks trots en relativt stor upplaga (storleksordningen 5000 ex), vara i det närmaste omöjlig att hitta. Alla tips om var denna tidskrift går att komma över emottages med största tacksamhet.

Jag har också en hel del dubletter, som jag av utrymmesskäl gärna vill sälja. Bland dubletterna finns t ex några uppsatser skrivna av Linné.

Mikael Wigforss

Thomsons väg 18
213 73 Malmö
tel 040/94 77 92

EFTERLYSNING

Vi söker vissa tidskriftsnummer. Lagret av dessa blev av oförstånd förstört under den tid då de distribuerades från Stockholm. Nu har vi alltså inget att leverera åt institutioner och enskilda som söker dem, ett helt onormalt förhållande för så nya skrifter. Vi är därför mycket ivriga att för LBFs räkning förvärva de extraexemplar som någon kan ha. Hör av er under adress Lunds Botaniska Förening, Distributören, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 612 Lund. De sökta numren är:

Botaniska Notiser: 1975, 1976, 1977, 1978, 1979 och 1980.

Opera Botanica: 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,
54, 55, 56, 57, 58, 59.

De understrukna saknas helt eller finns i ett exemplar, för de andra finns ett par exemplar.

ÄLDRE MEDLEMSBLAD

Föreningens medlemmar kan gratis erhålla tidigare utgivna medlemsblad som finns i lager. För icke medlemmar kostar de 10 kr/styck. Om man inte är medlem och vill ha kvarvarande medlemsblad, får man dem alltså kostnadsfritt genom att bli medlem i föreningen!

MEDLEMSSKAP I LBF

Det enklaste sättet att bli medlem är att kontakta kassören, tel.: 040/156307 eller ordf 046/109558 (123755). de träffas oftast också på mötena. Det går också att direkt inbetala årsavgiften på 50 kronor, till postgiro 8 35 22 - 3, Lunds Botaniska Förening. Glöm då ej att ange både namn och adress, samt ett klart påpekande att det gäller nytt medlemsskap. Vi får varje år några anonyma inbetalningar.

LBF är en ideell förening, med främsta syfte att sprida intresset för botanik och stödja botanisk forskning. Föreningen ordnar föredrag cirka 10 gånger om året, och dessa följs av eftersitsar till självkostnadspris. Föreningen ordnar också exkursioner, dels en- eller tvådagsturer inom Sydsverige, dels längre resor. Flertalet av de senare har gått till Medelhavsområdet. Naturskydd, främst syftande till att skydda hotade skånska växter, ingår också i programmet. Föreningen driver genom särskilda arbetsgrupper inventeringsprojekten Skånes Flora och Blekinge Flora. Även andra floraprojekt stöds, f.n. framför allt Smålands Flora.

GML-88